

ภาน
เทศ
ป
๒

ภาพ เทวรูป

หลวงจินตาสหกิจ (ถม้าย ณะสิริ) รวบรวม

จมนเทพทรุณาทร (เป็รื่อง กัถยาณมิตร) จัตพิมพ์

ทูลเกล้า ฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้า ร้าไพพรรณี พระบรมราชินี

ในงานบำเพ็ญพระราชกุศลบุญญาสมวาร พระศพหม่อมเจ้าฉวีวัลย์ สวัสดิวัตน์

ณวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์คณิศรพิมพ์ไทย

สารบัญ

พระตรีมูรตี	หน้า ๑
พระพรหม	„ ๒
พระวิษณุ	„ ๕
พระนารายณ์	„ ๗
พระศิวะกับนางบาร์พตีหรือพระมหาเทพกับพระเทวี	„ ๘
พระศิวะในรูปวีระภัทร	„ ๑๔
พระศิวะในรูปพระไกรพ	„ ๑๖
ปัญจमुख	„ ๑๗
อรรชนาร	„ ๑๘
พระลักษมี	„ ๑๙
นางสร้อยหวดี	„ ๒๑
นางทรรคา	„ ๒๓
นางภัทรกาตี, นางกาตี	„ ๒๔
ตรีเวณี	„ ๒๕
พระกณเศ	„ ๒๖
พระการตีเกยะ	„ ๒๘
พระกามเทพ	„ ๒๙
พระอินทร์	„ ๓๒
พระอัคน	„ ๓๔
พระยม	„ ๓๖
พระสุรย์หรือพระอาทิตย์	„ ๓๘

พระวรุณ	หน้า ๔๐
พระวายุหรือพายุ				” ๔๒
ท้าวภูเวร				” ๔๓
พระจันทร์หรือพระโสม				” ๔๔
พระนรีฤๅ				” ๔๖
มัสยาวตาร				” ๔๗
กุมมาวตาร				” ๔๘
วราหาวตาร		...		” ๔๕
นรสีหาวตาร				” ๕๐
รามนาวตาร				” ๕๑
ปรัศูรามาวตาร				” ๕๒
รามจันทร์ราวตาร				” ๕๓
พระรามจันทร์กับสีดา				” ๕๔
พระกฤษณาวตาร				” ๕๕
พระกฤษณ				” ๕๖
พระกฤษณกุมาร (พระพลกฤษณ)				” ๖๑
พุทราวตาร				” ๖๒
กัลกขาวตาร				” ๖๓
พญาครุฑ				” ๖๔
เศษะหรืออนันตะนาคราช				” ๖๖
นาคนี้				” ๖๗
ท้าวราพณาสูร (ทศกัณฐ์)				” ๖๕
หนุมาน				” ๗๐
นางอัปสร				” ๗๑

รูปที่ ๑

พระตรีมูรติ

ตรีมูรติ แปลตามศัพท์ว่า “มีรูปสาม” ในคัมภีร์ปุราณะเป็นเทพเจ้าผู้มีรูปเทพทั้งสาม คือ พระพรหมทางด้านขวา พระวิษณุทางด้านซ้าย และพระศิวะทางด้านกลาง แต่เทพทั้งสามรูปนี้ตาม โองการ ของ พวกที่ นับถือ พระวิษณุ เป็นใหญ่ (ไวษณพ) ก็ว่า ตรีมูรติ ก็คือ พระวิษณุผู้ เป็นเจ้า พระองค์เดียว ด้วย เมื่อ แรก เริ่มที่จะ บังเกิด สกต โลก พระวิษณุมี พระ ประสงค์จะ สร้าง โลก ขึ้น จึงได้ทรง แบ่ง ภาค ของ พระองค์ ออก เป็นสาม ส่วน คือ พระปรศุ เบื้องขวา เป็น พระพรหมผู้ สร้าง โลก ส่วนหนึ่ง พระปรศุ เบื้องซ้าย เป็น พระวิษณุผู้ บริหาร โลก ส่วนหนึ่ง บนกลาง พระองค์ เป็น พระศิวะ ผู้ สร้าง โลก (เมื่อ ขึ้น กัณฑ์หนึ่งๆ) อีก ส่วนหนึ่ง.

รูปที่ ๒

พระพรหม

พระพรหม หรือ พรหมามีกำเนิดจากไข่ เป็นมหาประธานตัวยอดแห่งฤๅษีทั้งหลาย มีพระชายาชื่อ สรัสวดี (ในคัมภีร์ปุราณะว่า พระพรหมแบ่งภาคจากพระวิษณุคือองค์ด้านขวาของตรีมูรติ)

พระพรหมเป็นผู้สร้างสกลโลกตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลาย และได้ทรงแบ่งจิตสำนึกไปประทานแก่มนุษย์และสรรพสัตว์ สี่พระกายของพระองค์แดง มีสี่เศียร สวมมงกุฎทุกเศียร และมีสี่กร ทรงสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือคัมภีร์เวท ถูกประกาศาคุณโทบวรจุน้ำในแม่น้ำพระคงคา กับชันสำหรับหยอดไขเหนยลงในไฟ บางคราวทรงเทพศักดิ์ตราเพียง ๒ กร คือคทา อาญาสิทธิ์กับธนู แต่อีกสองกรเก็บไว้ห้ามสรรพภัย หรือคอยต้อนรับปฏิบัติถาวรผู้เคารพบูชาพระองค์และประทานพรที่สฤติย์เสถียรของพระพรหมอยู่ณพรหมปุระบนยอดเขาพระสุเมรุ ซึ่งมีแม่น้ำพระคงคาล้อมอยู่โดยรอบ

ส่วน สกต โลก ที่ พระองค์ ทรง สร้างนั้น จะอยู่ได้ เพียงชั่ว กว้างวัน วัน เดียวของพรหม ซึ่ง คำนวณได้ เท่า กับ ๒,๓๖๐,๐๐๐,๐๐๐ ปี ของ มนุษย์ แต่พอตก เวลา กว้าง คืน เมื่อ พระองค์ บรรทม หลับ จะ บังเกิดไฟ บรรวโดยกัปใหม่ สกต โลกให้ วินาศ แดกสลาย กลายเป็น มหาสมุทร อัน มหึมา ไม่มี มนุษย์ สรรพสัตว์ หรือสิ่งใด ๆ คงเหลือ อยู่ได้ นอกจาก พระองค์ ทวยเทพ พระมหาฤๅษี และ ชาติ ทั้งห้า (คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ) ใน ระหว่างนี้ ทุกหน แห่ง จะมี คมม นอนธการ และ พระองค์ ก็ จะ ทรง บรรทม หลับ อยู่ เหนือ พญาเศษ นาคราช จนชั่วคืน หนึ่ง ซึ่ง นาน เท่า กับ กว้าง วัน ของ พระองค์ แล้ว จึง คืบ บรรทม ทรง สร้าง สกต โลก และ สรรพสิ่ง ทั้ง หลาย ขึ้นใหม่ พระ องค์ จะ ทรง สร้าง โลก แล้ว ก็ ฤๅ ทำลาย วนเวียน กัน อยู่ อย่าง นั้น จน ชั่ว อายุขัย ของ พระองค์ เพียง ๓๐๐ ปี ซึ่ง ถ้า จะ คำนวณ ตาม เวลา ของ มนุษย์ จะต้อง เพิ่ม ตัว เลข ขึ้น อีก ถึง ๓๕ ตำแหน่ง เมื่อใด ต้น พระองค์ เสีย แล้ว ก็ จะ ถึง เวลา มหา ประลัย คือ เวลา กระจาย กระจาย อันใหญ่ ยิ่ง ซึ่ง แม้ พระพรหมเอง หรือ บรรดา ทวยเทพ คดอดจน พระมหาฤๅษี หรือ สรรพสิ่งใด ๆ ใน สกต โลก จะ กระจาย กระจาย คุนัย หาย กลาย เป็น นานา ชาติ ไป ต้น

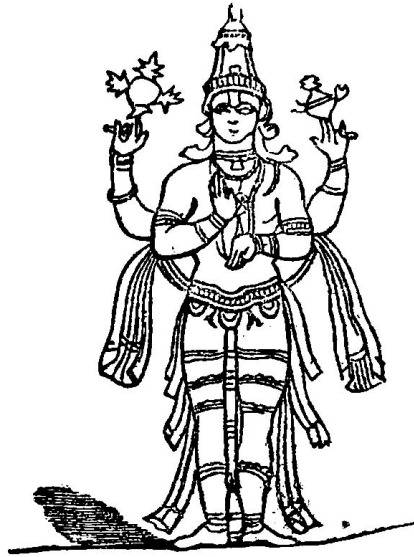
ใน อภิธาน ท้าย เรื่อง ศกนคตา พระราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระ มงกุฎ เจ้าอยู่หัว ปรากฏ ว่า พระพรหม นั้น ออก นาม บ่อย ๆ ใน พินิจ แต่ มี เทอสถาน สำหรับ พระพรหม โดย เฉพาะ เพียง แห่ง เดียว คือ ที่ ตำบล บุษกร แคว้น กษัตริย์ มัชฌิม ประเทศ ซึ่ง เป็น พยาน ปรากฏ ว่า พราหมณ์ มิได้ บูชา พระ พรหม โดย ตำพังเศย มัก บูชา พร้อมกับ พระ อิศวร หรือ พระ นารายณ์ (ทั้ง นั้น น่า จะ เป็น เพราะ เห็น ว่า พระพรหม พระทัย เย็น ๆ และไม่ใคร่ จะ อวด ตา ตง มา ตั้ง ตั้ง ใน โลก จึง ไม่ ต้อง ประจบ ประแง่ นัก รวบรวม ความ ก็ แปล ว่า ไม่ กตัญ จึง ไม่ ต้อง ประจบ ซึ่ง เป็น ขรรคตา โลก นั้น อยู่) ฯ

พระ พรหม นั้น ถูก แย่ง อภินิหาร ไป ให้ พระ อิศวร และ พระ พิษณุ เต็ม มาก จน กระทบ ทั้ง ชื่อ ก็ ถูก แย่ง เช่น นารายณ์ เต็ม ก็ เป็น ชื่อ พระ พรหม แต่ ก็ ถูก แย่ง ไป ให้ พระ พิษณุ หนึ่ง ชื่อ ปรากฏ นั้น แต่ อยู่ ข้าง จะ ถูก พระ พรหม มาก จึง มี ถูก พระ อิศวร ตง โทษ ก็มี เกิด ใน คอก บัด จาก นาภี พระ พิษณุ ก็มี ถึง ใน วามายณ ก็ ถูก พอไซ้ อยู่ และ พระพรหม นั้น ดู

๔

มีอัยยาศัยที่ซัดใครไม่ได้ ใครขอพรก็ให้ทั้งนั้น - ยักษ์มารที่กำลังรีบก็มักเป็น เพราะได้พร
พระพรหม (ที่ฝ่ายเราว่าพระอิศวร เป็นให้ผู้ให้พรนั้น เห็นจะหลงไปโดยเหตุที่ตกอก
ตกใจว่า พระอิศวร เป็นยอดอย่างหนึ่ง และถวญเอาศัพท์ว่า “โตเกศ” และ “ปรเมษฐ”
ซึ่ง เป็นนาม พระพรหมไป ยกให้พระอิศวร นั้นอีก อย่างหนึ่ง ซึ่ง ที่จริงไม่ควร จะให้เป็นไป
เพราะ พระอิศวรไม่ใช่ เทวดาที่มักใจเย็น หรือมีลักษณะ เป็นคนแก่ อย่าง พรหม ๆ) ดังนี้

รูปที่ ๓

พระวิษณุ

พระวิษณุ หรือ พิษณุ เป็น พระเป็นเจ้าที่ เคารพบูชาของชนทั่วไป ผู้พระกาย เป็น ผู้นำเงินแก่ ทรง ถอดอง พระองค์ ผู้ให้ต้อง มีครุฑ เป็น พาหนะ ผู้กร มีเทพผู้สดร ในกร ขวาทัง สอง ทรง คทา ชื่อเกาโมทัก และ ดอกบัว (ของ เรา เป็น ธรรมคือ แผ่น ดิน มีความหมาย เท่ากัน) . สองกร ซ้ายทรงจักร ชื่อวัชร นาค และสังข์ ชื่อ ปัญจขันธ์ แต่ใน บางคาบ ทรงเทพผู้สดรเพียง สองกร คือ สังข์กับจักร อีกสอง กรใช้สำหรับ ห้าม สรรพภัย และ นอกจาก นี้ยังมี เครื่อง ทรง ต่าง ๆ อีกคือ ศร ชื่อ ศำวันค พระ ขรรค์ ชื่อ นันทก บน อุระ มี ภาย ฆมวด ชื่อ ศรีวิตส์ มี มณี ชื่อ เกาสตุฎุ และ ทอง พระกร ชื่อ สยมันตก

เวลา เสด็จ ที่ใด พระ ถักษมี ผู้ เป็น มเหสี มัก จะโดย เสด็จ ด้วย และ ประทับ คู่ กัน ไป บน เกดีย์ว แห่ง อนันต หรือ เศษนาคราช ที่ สถิต ของ พระ องค์ ชื่อ ใจกฤษณ์ หรือ ใจภุช บน ยอดเขา พระ สู่เมรุ

ผู้นับถือ พระ วิษณุ เชื่อ ว่า พระองค์ เป็น ต้น วงศ์ ของ พระ ศิวะ และ พระ พรหม ดังได้

กต่างในภาพตรีมูรตินั้นแล้ว นอกจากนั้นยังมีคำกล่าวอีกด้วยว่า เมื่อก่อนการสร้างโลก ยังไม่มีพื้นดิน คงมีแต่ น้ำ ปกแผ่ทั่วไปนั้น พระวิษณุบรรทมเหนืออนันตหรือเศษนาคราชลอยอยู่ในน้ำ ขณะบรรทมหลับดอกบัวผุดขึ้นจากพระนาภีของพระองค์ ดอกหนึ่งมีพระพรหมจุมุติอยู่ในดอกบัวนั้น (ตอนนี้เมื่อใคร่ควรญตูกก็เห็นจะพอไปกันได้กับที่กล่าวในภาพตรีมูรติว่า พระวิษณุได้ทรงแบ่งภาคของพระองค์ออกเป็น ๓ ภาค คือเป็นพระพรหมเพื่อสร้างโลก เป็นพระวิษณุเพื่อบริหารโลก และเป็นพระคีระเพื่อสังหารโลก ด้วยการที่บังเกิดดอกบัวขึ้นมาจากพระนาภีและมีพระพรหมจุมุติอยู่บนดอกบัวเช่นนั้น อาจเป็นพระอาการอันหนึ่งที่ทรงแบ่งภาคเป็นพระพรหมเพื่อสร้างโลกนั้นเอง)

อนึ่งผู้เคารพพระวิษณุยังเชื่อต่อไปว่า พระวิษณุคือพระนารายณ์ที่ได้ถอดดาวลงมาดับยุคเข็ญซึ่งบังเกิดขึ้นในโลกถึง ๑๖ ปาง ดังแสดงในภาพปางต่าง ๆ นั้นแล้ว.

รูปที่ ๔

พระนารายณ์

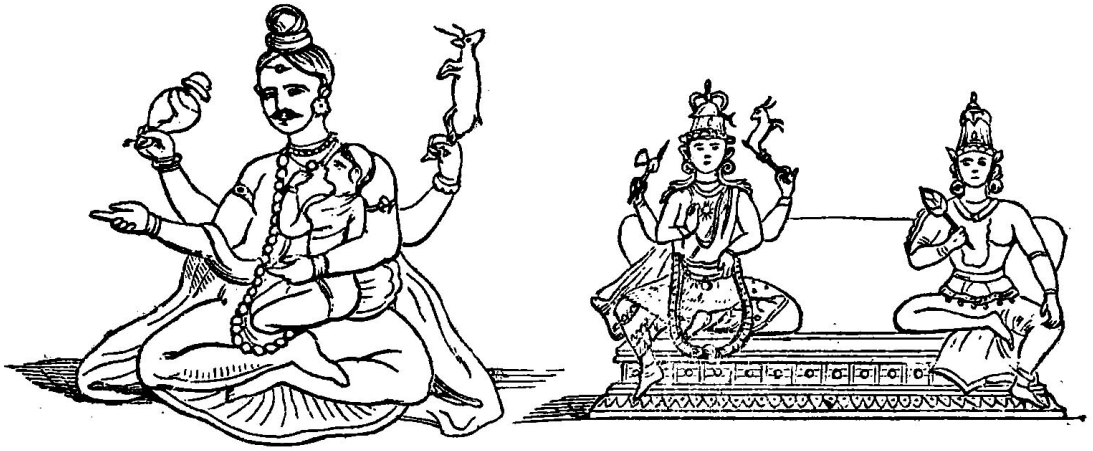
พระนารายณ์ หรือนัย หนึ่งคือ พระวิษณุ (พิชณ) ในคัมภีร์ปราณะ เป็นพระเป็นเจ้าของคัมภีร์หนึ่งในพระเป็นเจ้าทั้ง ๓ ที่นับถือของพราหมณ์ คือ พระนารายณ์ (วิษณุ หรือพิชณ) พระศิวะ และ พระพรหม มีหน้าที่ เป็นผู้ส่งวนโลก คือ เมื่อมีบาปกรรมหนาแน่นในโลกเมื่อใด ก็อดคารลงมาช่วยเสียครั้งหนึ่ง เพื่อดับเข็ญให้เย็นในโลกทั้งสาม พระนารายณ์ นัยว่า ถ้าผู้ใดเคารพบูชา อยู่เนื่อง นิจ แล้ว อาจที่จะรอดพ้นไม่สู่ นรกภูมิ นอกจากนัยนี้ ปรากฏในคำนำหนังสือ นารายณ์ ๓๐ ปาง ถิติติต พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า สวรรค์ที่ พระนารายณ์สถิต เรียกว่า ไวกุณฐ์ ปรากฏลักษณะ ตามที่มีในมหาภารตะว่า แผ่นดิน เป็นทอง ทั้ง แผ่นวัดโดยรอบได้สองหมื่นโยชน์ วิมานทั้งปวง ล้วนแล้วไปด้วยแก้วมณี เสา และเครื่องประดับในวิมานนั้น ๆ ทำด้วยพลอยต่าง ๆ น้ำใส แห่งคงคามหันทที่ ตกจากสวรรค์ชั้นสูง ลงมายังศิวะ แห่งชวระ (ดาวเหนือ) จากนั้นไหลลงไปสู่เกษำแห่ง พระอัปตะฤษี (ฤษีเจ็ดคน คือ ดาวเจ็ดดวงที่รวมเรียกหมู่ว่า ดาวจรเข้าในภาษาไทยเรา) และจากที่นั่น น้ำไหลลงมา เป็นมหานที ๆ ๓๓ เมื่อได้บังเกิด เหตุภัยใหญ่ หดองขึ้นในโลก หรือ เมื่อมีความชั่วร้ายของผู้ใดผู้หนึ่งทำให้โลกเดือดร้อน พระนารายณ์ในหน้าที่ผู้บริหาร (โลก) ต้อง อดคารลงมา เพื่อดับเข็ญ

และเมื่อสำเร็จกิจแล้วก็ได้เสด็จกลับคืนชนสู่ยังไวกูณฐ์ จำนวนแห่งยอดดาวมีกล่าวไว้ต่าง ๆ กัน มีสิบปางบ้าง ยี่สิบปางบ้าง และบางที่ถือว่ามากจนเหลือคณนา ตามความนิยมโดยมากว่ามีสิบปาง เป็นปางที่สำคัญ ๆ ที่สุด ในสิบปางนี้ได้มีมาแต่แก้วแก้ว ยังคงเหลืออีกปางหนึ่ง ซึ่งจะมีมาในอนาคต ๆ ต ๆ

ตามความเห็นของนักปราชญ์ยุโรปที่ได้ศึกษาและพิจารณาเรื่องเหล่านี้ ยอดดาวบางปาง เป็น ปกพรณ เปรียบ เทียบ แดง ด้วย ความ เปลี่ยน แปลง ใน ขรรษาคิ และ บาง เรื่อง มีเค้าความจริงในประวัติการ ๆ ต ๆ.

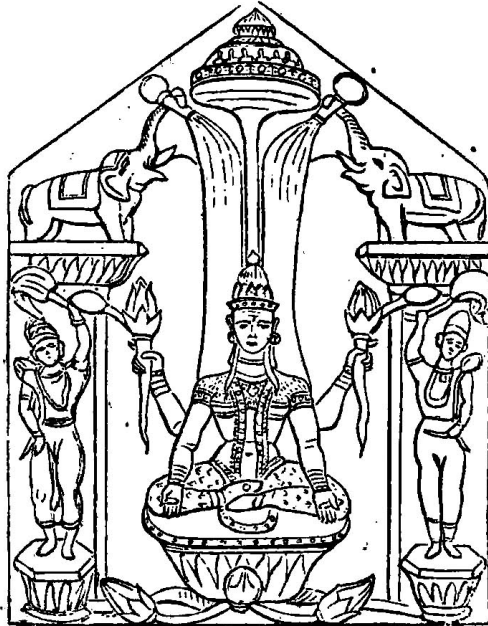
รูปที่ ๕

รูปที่ ๖

พระศิวะ กับ นางบารพดี หรือ พระมหาเทพ กับ พระมหาเทวี

รูปที่ ๗

พระเทวี

พระศิวะ หรือ เรียก ชื่ก นัยหนึ่งว่า พระมหาเทพ นี้ ใน คัมภีร์ ปุราณะ ถือว่าเป็นพระ
 มั่นเจ้า ตำดับที่ ๓ (บาง แห่ง ว่า เป็น ตำดับที่ ๒ แต่จะ นับถือ องค์ใด ก็ยกองค์ นั้น เป็น

ใหญ่) เป็นเทพเจ้ายิ่งใหญ่สูงสุด มีอำนาจทั้งในทาง ทำลายล้างโลก และ คัดแปลง แก่ ไขให้ดีขึ้น มีทั้ง ความดี และความร้าย อยู่ ดังนี้ ส่วน นาง บารพดี หรือ เรียก อื่น นัยหนึ่ง ว่า พระมหาเจ้านั้นเจ้า ก็ ตก ท่านของ เดียว กัน คือ มี อิทธิฤทธิ์ ที่จะ ทำให้ เป็น ความดี หรือ ความร้าย จน เป็น ที่ น่า สยด สยง ก็ ได้ ทั้ง ๒ ทาง เหตุ ดังนี้ พระศิวะ และ นาง บารพดี จึง ได้ นาม องค์ ละ หลาย ๆ นาม มีความหมาย ต่าง ๆ กัน ตาม ลักษณะ และ อากาโร ที่ เป็น ไป ที่ สุด จน รูป ก็ ประดิษฐ์ กัน ขึ้น ต่าง ๆ ตาม ลักษณะ และ อากาโร ซึ่งเป็น ความดี หรือ ความ ร้าย เช่น เดียว กัน กล่าว คือ ถ้า ใน ลักษณะ และ อากาโร ที่ ดี ก็ ทำ รูป ให้ งดงาม น่าดู น่าเคารพ แสดง ว่า มีความ ศักดิ์สิทธิ์ ไป ใน ทาง ที่ ดี ถ้า ใน ลักษณะ และ อากาโร ที่ ร้าย ก็ ทำ รูป ให้ น่าเกลียด น่ากลัว แสดง ความ ศักดิ์สิทธิ์ ไป ใน ทาง ที่ ร้าย หากจะ มี ผู้ เคารพ บูชา อยู่ ก็ บูชา ด้วย เกรงกลัว ภัย นั้น เอง ดัง บาง รูป และ บางนาม ที่ อาจ เห็น ได้ ตาม ภาพ ต่อ ๆ ไป ใน สมุดนี้.

รูป พระศิวะ ที่มี อยู่ โดยมาก เร ผิดไว้ เป็น สีขาว หรือ สีเงินยวง มี พระจันทร์ ครึ่ง ซีก เหนือ พระนาค ที่ เรา เรียก ว่า ทัดจันทร์ สอง ตา ข้าย ขวา เป็น ตา ชรวรมา แต่ ตา กดวง อยู่ บน หน้าผาก แปลก กว่า ตา ทั้ง สอง มี กวดกร สอง กร ที่ อยู่ เบื้องบน ถือ มฤคกับ ดั่ง ขี่ บ้าง ถือ ครุฑ กับ บาศ (บ่วง) บ้าง ถือ บันฑะ เทาะ กับ ขัน ทอง ที่มี แดง พลุ้ง ฆ มา บ้าง (คือ ขันหน้ามฤค) อีก สอง กร เบื้องล่าง สำหรับ ห้าม สรรพภัย และ ประทานพร แต่ ใน บาง คาบ ก็ ใช้ ถือ อาวุธ ครบ ทั้ง สี่ กร มี ที่ ออก ชื่อ มา แล้ว บ้าง ยังมี ได้ ออก บ้าง เช่น ฆู พระชวรค์ และ คทา เป็นต้น นอกจาก นั้น บน ม่น พระ เกษา ยัง มี งู พัน ตอด ลง มา จน พระศอ และ ขื่อพระกร กับ มี ลูก ประคำ คอ ซึ่ง ทำ ด้วย หัวกระ โทถณ นึ่งหนึ่ง เตื่อ หนึ่ง ข้าง หรือ หนึ่ง กวาง นึ่ง บน แทน ดอกบัว และ มี โคนัน ที่ เป็น พาหนะ.

อภิขาน ท้าย หนึ่ง เตื่อ ศกุนตลา พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ แสดง ถึง พระศิวะ และ นาง บารพดี โดย ตะเยียด ซึ่ง จะ ทำให้ เกิด ความ รุ ฆน อักมาก จึง ได้นำ มา พิมพ์ ไว้ ดัง ต่อ ไป นี้ :-

“ คีระ—คือ พระ เป็นเจ้า ซึ่ง มัก เรียก กันว่า พระอิศวร ใน ชั้นต้น คือในยุคไตรเพท นาม คีระไม่มี เคย มีแต่ เทวดา องค์ หนึ่ง ชื่อ รุทร ซึ่งใน ชั้นหลัง มาตาย เป็น พระคีระ จน เป็น เทพเจ้าผู้มี อำนาจ มาก และ คุรุวัย จึง นับ ว่า มี หน้าที่ เป็นผู้ ด้วง ผู้ ทำตาย ใน ยุค ไตรเพท นั้น พระรุทร เป็น เทวดา สำคัญ “ เป็นเจ้าเป็นใหญ่ เห็นอ การธรรมเสริญ และยัญกรรม เป็นผู้ บำบัดโรค ๆ ด ๆ ” แต่ ส่วน อำนาจ ก็ มี มาก ถือ วัชร เป็น ธนุศร และคุรุวัย อย่างยิ่ง เป็นผู้ ทำตาย ใน ยัชรเวท กล่าวถึงพระอิศวร ว่า “ คือนิด ภายแดง มีตาพินตา ” แต่ อีก แห่งหนึ่ง เรียก นาม ว่า “ ไตรยมพัก ” ซึ่ง แปลว่า สามตา ใน หนังสือ พรหมณะ ต่าง ๆ มี เล่า เรื่อง กำเนิด พระรุทร ไว้ ว่า พอ เกิด มา ก็ ร้อง ให้ พระประชาบดี ผู้ เป็น เทพบิดร ทาม เหตุผล ก็ ตอบ ว่า เพราะ ยัง ไม่มี ชื่อ พระประชาบดี จึง ให้ ชื่อ ว่า รุทร (จาก มุต “ รุท ” — ร้อง ให้) แต่ อีก แห่งหนึ่ง มี ว่า ได้ ขอ ชื่อ ถึง ๘ ครั้ง และได้ ชื่อ เป็น ดาบับ ๘ ครั้ง คือ ภพ ธรรม พศุบัติ อครเทพ มหาเทพ รุทร อีสาน และ ฮอร์ณี ใน ชั้น อุปนิษิต พระรุทร สำคัญ ชั้น อีก จึง เรียก ว่า มเหศวร ”

“ ใน ชั้น รามายณ และ มหาภารต นั้น ก็ ยัง เป็น ใหญ่ อยู่ แต่ แต่ ตู มี แพ้ พระ นารายณ์ บ่อย ๆ เช่น เมื่อ ครั้ง ไป ช่วย ทำวพณาสูร ใน เรื่อง พระอนิรุทธ เป็นคน และ บาง แห่ง ก็ มี ตั้งใจ จะ โกง ดึง ระวัง พระอิศวร กับ พระนารายณ์ ครั้น ลง มา ใน ชั้นหลัง ใน หนังสือ พงกปราณนะ นั้น ก็ แถว แต่ หนังสือ นิภาย ไทน์ ถ้า เป็น หนังสือ ศัพยนิภาย ก็ ว่า พระอิศวร เป็น ใหญ่ ยิ่งกว่า ไคร ๆ แต่ ถ้า เป็น หนังสือ โพชนพนิภาย ก็ ซึ่ง เอา ความ เป็น ใหญ่ ไป ให้ พระ นารายณ์ ถึง แก่ ให้ พระอิศวร แสดง ความ เคารพ ก็มี ”

“ ถ้า จะ กล่าว สรุป ความ คือ พระอิศวร นั้น นิยม กันว่า เป็นผู้ ด้วง ผู้ ฉลาด ผู้ ตาย ใน หน้าที่ ผู้ ด้วง ผู้ ทำ ให้ ตูญ นั้น เรียก ว่า พระรุทร บ้าง พระมหากาต บ้าง แต่ การ ด้วง ย่อม ถู ก กัน ว่า เป็น ของ ดี เหมือน ทำให้ สอาด ปราศ จาก มดทิน โทษ แถว จึง จะ ได้ มี กำเนิด ใหม่ จึง เรียก พระ เป็น เจ้า ผู้ บิน ตาด ให้ สอาด เช่น นั้น ว่า พระคีระ หรือ พระสังกร เป็น มงคล นาม ๒ อย่าง และ โดย เหตุ ที่ ด้วง แถว ก็ กัด บิ ให้ เกิด ขึ้น ใหม่ เสมอ ไป จึง เรียก พระอิศวร หรือ พระมหาเทพ คือ พระ ผู้ เป็น เจ้า อัน ใหญ่ ยิ่ง สูง สุด เครื่องหมาย

แห่ง พระอิศวรใน หน้าต่าผู้สร้าง ขึ้นใหม่ นั่นคือ พระศิวะองค์ อันเป็น เครื่องหมาย แห่ง ความเกิด และ พระโยนนี่คือ ศักดิ์ หรือ แรง ของ พระอิศวร เป็น เครื่องหมาย แห่ง กำเนิด เหมือนกัน จึง มักได้รวมกัน อีก ประการ ๑ พระอิศวรเป็น มหาโยคี เป็นที่ มุ่ง แห่ง จิตต์ของ พรหมณ์ ทั้งปวงใน ทาง สัมภเวถา และ เข้า ฉาน สมาธิ เป็น ยอด แห่ง ชรวม บัญญาใน ส่วน เป็น มหาโยคีนี้ มีนาม เรียกว่า ทิมัมพร (“มี อัมพร เป็น เครื่อง นุ่ง ห่ม” คือ เป็ด้อย กาย) และ ชุชฎี (“มุน ฒอ อัน รุง รัง”) ถ้าจะ กล่าว ถึงใน ส่วน อภินิหารใน ทาง ทำลายให้ แร้ง ขึ้นอีก ก็ เรียกว่า พระไภรพ (“ผู้ ทำลาย อย่าง ดุ”) อีก ประการ หนึ่ง พระอิศวรโปรด อยู่ตาม สู่สาน หรือ ที่ เผา ศพ และมี เป็น บริวาร จึง เรียกว่า พระภูเศศวร บางที่ก็มี เวธา โปรด จัป ระบุว่า ชนิดที่ เรียกว่า “คาณฑพ” (นี้เป็นมุด แห่งคำ “ตันดัก” ของ ฮวา) และโดยเหตุที่มี สุ่ม ตามา จึง เรียกว่า พระตรี โถจนะ หรือ ไตรยัมพก ตามาที่ สุ่ม นั้น มี อานุภาพ มาก อาจ จะ บันดาลให้ เป็นไฟ ส่องหารได้ ทุก อย่าง ครั้ง เมื่อ กวน หน้า อัมฤคโคเณ เกษียร สุ่มทร นั้นได้ หน้า พิษ ขึ้น มา ก่อน พระอิศวร ต้ม เข้าไป ทำให้ คอ เชี่ยว จึงได้ นามว่า นิดกัณฐ์ เมื่อ พระจันทร์ อ่อน วอนให้ ช่วยพา เข้าไป ใน เทพธงาได้ เขา พระจันทร์ เป็น บิน เข้าไป จึงได้ นามว่า จันทรเศขร และเมื่อ พระคงคา จะลง จาก สวรรค์ มาสู่ มนุษย์ภูมิ พระอิศวร เกรงว่า น้ำจะ ท่วม โลก หมด จึงเขา เกศา ทำ ทำนบ กันไว้ จึงได้ นามว่า คงคาชร

“รูป พระอิศวร มัก ทำ เป็น คน ชาว มี ตาม ตาม ตามาที่ สุ่ม อยู่ ตรง หน้า ผาก มี จันทร ครึ่ง ซีก อยู่ เหนือ หรือ ถ่อม ตามาที่ สุ่ม เกษา มุ่น เป็น ชฎา มี ประคำ หัก กระจ โหลด (มุนตามาตา) คดอง คอ และมี สู่วาลย์ เป็นงู คือ สันนิท นุ่ง หนังสือ หนังสือ ช้าง หรือ หนังสือ กวาง มี อาศนะ เป็น หนังสือ ถือ ตริศู่ล ซือ บินาก บ้าง ถือ ธนุ ซือ อชคพ บ้าง ถือ บันฑะบั้ง ถือ คทหายอด หัก กระจ โหลด ซือ ชฎาวงศ์ บ้าง ถือ บาศ บ้าง มีภูติ เป็น บริวาร สถานที่ สถิตคือ เขาไกรลาส (ที่เขียนว่า “ไกรลาส” นั้น เป็น อันแผดง เกิน จาก ของ เดิมไป)”

“พระมหะสิทธิ์ พระอิศวร คือ พระอุมา ซึ่ง เรียกว่า พระบารพดี บ้าง พระมหาเทวี บ้าง

หรือ พระเทวี เฉย ๆ บ้าง เป็น บุตรี ท้าวหิมวัต (เขา หิมาลัย) เป็น ศักดิ์ ของ พระอิศวร เพราะฉะนั้น จึงมี เครื่องหมาย คือ พระโยนี อยู่ ด้วย กันกับ พระศิวะดิ่งค์ พระเทวี นั้นมี เป็น สองภาค ภาคหนึ่งใจดี ภาคหนึ่งคุด และมี อธิฤทธิ มาก มีนาม หลายนาม ใน ส่วน ภาค ข้าง ดุ ชื่อ พระอุมา เป็น นางงาม เคารวี (เห็ดอง และ กระจ่าง) บารพดี (ปารวดี) คือ หญิงสาว เขา และ เหมอดดี (ใหม่อดดี) คือ ลูกท้าวหิมวัต ชคันมาศ (มารดาโลก) และ ภพณี (ภวนิ) ใน ส่วน ภาค ข้าง ดุ ชื่อ ทูรคา (ผู้ เข้า ถึง มิได้) กาศิ และ ศยามา (ดำ) จันท์ และ จันทิกา (ตุ) ไภระพี (น้ำ ถั่ว) ใน ภาค ดุ นี้ มี ผู้ บูชา มาก เพราะ ถัด กัน มาก วิชิต บูชา นั้น ร้ายกาจ คือ ประการ หนึ่ง สมมติ กัน ว่า โปรด เห็น เลือด หรือ เห็น คนตาย เพราะ ฉะนั้น จึง มี เขา คน ไป ขำ บุษายัญ บ้าง หรือ มี ผู้ เต็ม ใจ ได้ ศรัทธา ไป ทำ ร้าย ร้าง ภาย ตน เอง ถวาย บ้าง เช่น เขา เบ็ด เกี้ยว หัด และ โกว ไป มา จน เนื้อ หลุด ฉะนั้น เป็น คัน อีก ประการ หนึ่ง มี วิชิต บูชา เรียกว่า “คานคกริก” คือ ทำให้ พระเทวี มี ใจ เพลิด เพลิน ทอด พระเนตร แต่ การ “สร้าง” (คือ การ เสพ เมถุน อัน นับ ว่า เป็น องค์ ของ การ สร้าง หรือ ให้ กำเนิด) จะ ได้ ทรง ตีมนัก ถึง การ อยากร เห็น เลือด และ ความ เจ็บ ความ คาย วิชิต บูชา ทั้ง ๒ ประการ นี้ เป็น วิชิต ที่ เกิด ขึ้น ใน ชั้น หดง ๆ เมื่อ ความคิด ของ ชน ชาว มัชฌิม ประเทศ เดว ทราบ คำ ข้ำ ถง กว่า ชน ชั้น ยุกี ได้ ไร่ เพท เป็น ชั้น มาก แล้ว การ บูชา ด้วย วิชิต อัน ร้ายกาจ เช่น ขำ คน บุษายัญ หรือ ด้วย อาการ อัน ตาม กต่าง ๆ นั้น รัฐบาล อังกฤษ ใน อินเดีย ได้ ประกาศ ห้าม หมก แล้ว รูป พระเทวี โดย มาก มัก มี ๓๐ แขน ถือ อาวุธ ต่าง ๆ ทุกมือ ใน ภาค ทูรคา มี ภาย สี่ เหลือ ของ รูป ร้าง หมก จด งดงาม ขี้ เตื่อ ใน ภาค กาศิ มี ภาย สี่ ดำ รูป ร้าง นำ เกตุยค นำ ถั่ว มี เลือด หยด ตาม ปาก และ ตัว งู เป็น เครื่อง แต่ง และมี หัว กะโหลก หรือ หัว คน คัด ใหม่ ๆ ห้อย หรือ ถือไว้”

รูปที่ ๘

พระศิวะในรูปวีระภักตร์

วีระภักตร์ คือ พระศิวะ ที่ได้แบ่งภาคพลัง ออกจากโอฐ ของพระศิวะเอง สำหรับ
 เป็นผู้ทำลาย พิชัยกร บุชฌัญญ์ ของ พระทักษะ และ คอยจับได้ ชัคชวาง มิให้บรรดาทวยเทพ
 และ ผู้ใด ๆ เข้ามา ชุมนุมใน พิธีนี้

ในวายุบุราณะ กถาว่า มีเคี้ยว พันเคี้ยว ตา พันตา เท้า พันเท้า ถือ กระทบของ พันอัน
 หอก พันเล่ม ดั้ง ชักกร คทา ชนุไฟ และ ขวาน รบ เป็นเทพที่มี ดักษณะดรูวย มีอิทธิฤทธิ์
 น่าอัศจรรย์ มี พระจันทร์ครึ่ง ซีก เป็นรัตเกล้า นุ่งหนังเสือ มีหยาดเลือดอยู่เต็มกาย ทั้งโต
 ปาก กว้าง และมีเขี้ยวอัน น่าสยของ ๆ ต ๆ ตาม รูปมัก ทำ เป็นรูป ถือ พระชวรค์ หอก ได้ห้
 คันธนู และ ลูกธนู มีรูป ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ โคนันท์ และ ถึงคโยนิ อยู่โดยรอบ ข้างองค์
 มีพระทักษ์ ซึ่งมี เคี้ยว เป็น พระ เหตุใด พระทักษ์ จึงมี เคี้ยว เป็นพระ มีคำกถาว่า เนื่องจาก
 มาแต่ ถาดครึ่งหนึ่ง พระทักษ์ ทำ พิธี บูชา เชื้อเชิญ ทวยเทพ ทุกองค์ แต่ มิได้ เชิญ พระศิวะ ๆ

โกธรจึงตัดเคี้ยว พระทนต์เสีย ครั้นเมื่อหายกรวด จะคืนชีวิตให้ แต่หาเคี้ยว พระทนต์
 ไม่พบ จึงเลยเอา หัวแพะ ตัดแทน
 เทพนั้นเป็นทศเวทบุรุษของชาวแคว้น มหาราชอุรุ มีเทวรูปตั้งอยู่ในถ้ำบางถ้ำแห่ง
 เมืองนั้น แต่รูปเหล่านั้นทำกรไว้เพียง ๘ กร.

รูปที่ ๕

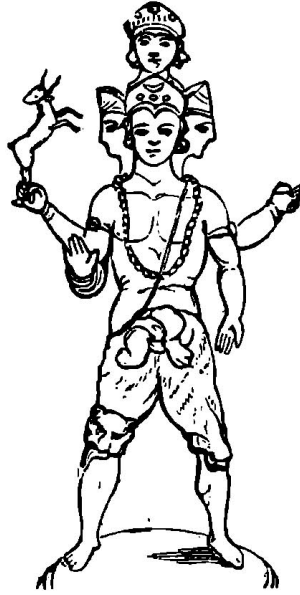

พระศิวะในรูปพระไกรพ

ไกรพ แปลว่าผู้ทำลายอย่างดุ เป็นชื่อและอีกรูปหนึ่ง ของพระศิวะ แต่ถ้าเป็นชื่อพระมเหสีก็เรียกพระไกรพী ที่โคนนที หรือม้าหรือหมา ประทับบนชนดแห่งนาคมีมหาดเล็กชื่อจามร ซึ่งทำด้วยงาไม้จันทร์หรือหางควัวบ้าง แวดล้อม

พระไกรพเป็นภาคใหญ่ แยกแขนง ออกอีก เป็น ๘ ภาคย่อยๆ ถ้วนแต่เป็นภาคที่มีลักษณะอันน่ากลัว คือ ๑. อตีตางค์—แขนขาดำ ๒. สังหาร—ทำลาย ๓. รุรุ—สุนัข ๔. กาดะ—ดำ ๕. โกรธะ—ความโกรธ ๖. ตามรจูทา—ปีนแดง ๗. จันทรจูทา—มีจันทร์เป็นปิ่น ๘. มหา—ใหญ่ ฯลฯ

รูปที่ ๑๐

ปัญจมุขี

ปัญจมุขี หรือ เรียก อักนิษ หนึ่งในว่า บัญจานน คือ พระศิวะ ในรูปมี ๕ หน้า เครื่องทรง เช่นเดียวกับ พระศิวะ ในอินเดีย ภาค ตะวัน ตก มีผู้นิยม บวง ฝรั่ง กัน มาก เพื่อให้หาย บ่วยไข้ และ ถ้า ผู้ใด เป็น ตม ก็ มัก เชื่อ กัน ว่า เทพณ์ เข้า มา ถึง และ ให้ โทษ ต้อง พา กับ บนบาท ขอให้ รับ ออกไป เสีย จะได้ หาย.

นอกจากนี้ ยังมี จำพวก หญิง ที่ อยาก ได้ ลูก มา บวง ฝรั่ง ขอ ลูก อยู่ เสมอ นี้ ว่า ศักดิ์สิทธิ์ นัก ใน อินเดีย ภาค นี้ ถ้า แห่งใด ไม่ มี ศาล เทว รูป นี้ เขา มัก จะ เอา ก้อน หิน ทั้ง ก้อน มา ทา ดี ให้ แดง วาง ไว้ ที่ โคน ต้นไม้ ใหญ่ ๆ แล้ว ก็ บูชา กัน ดื้อ ๆ.

รูปที่ ๑๑

อรรชนารี

อรรชนารี หรือ อรรชนารีสวรรค์ แปลตามศัพท์ว่า ครึ่งหญิง เป็นรูปพระศิวะ กับ นางบาร์พตี ที่ได้ทรง ประกอบเข้ากัน ขึ้นในบางคำบ คือ ชักข้างขวา เป็นพระศิวะ ชักข้างซ้าย เป็นบาร์พตี มีน้ำพระคงคาไหล ตก ลง จาก มุนี พระเศียร มี ๔ กร และมี โคนันท์ กับ เต็มเผ้า อยู่ ณ ที่ใด ๆ (มีรูป ศิลปะ อรรชนารีสวรรค์ อยู่ ที่ พิพิธภัณฑ์สถาน รูปหนึ่ง)

รูปที่ ๑๒

พระลักษมี

พระลักษมี เรียก อื่นๆ หนึ่ง ว่า “ศรี” คือ มเหดี ของ พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ (ของเราแยกพระลักษมี และพระศรีเป็นมเหดี สององค์) เป็นพระแม่เจ้าแห่งความงาม นับถือกันว่าเป็นตัวอย่าง แห่ง นาง ที่งาม ทั้งรูปและ กิริยา เป็นผู้ นำ มา ซึ่ง โชคสถา และ ความ มั่งคั่ง เป็น เทพ นารี ผู้ มี ใจ เมตตา ปราณี อยู่ เป็น อาจिन ฆตของ พระองค์ ดีเหลือของ หัตถ์ถือ ดอกบัว ประทับ ใต้อัน ซัด องค์ พระดำมี หรือ เทนือ พระแท่น ดอกบัว.

ใน คำนำ หนังสือ นารายณ์ สิบปาง ถิลทิถ พระราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระ มงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว ปรากฏว่า พระลักษมี ได้ กำเนิด ขึ้น มา จาก เกษียร สมุทร เมื่อ เทวดา กอนหน้าทะเล เพื่อ ทำ อมฤต จึง ได้ นามว่า ‘กษีราพุดิตินยา’ ซิดา แห่ง เกษียร สมุทร และ เมื่อ พระนารายณ์ (วิษณุ) ขอดสาร ลงมา เพื่อ คับ ยุค เชื้อ ซึ่ง บัง เกิด ขึ้น ใน โลก พระนาง ก็ได้ โดย เสด็จ พระ ดำมี ลงมา ด้วย หลาย ปาง คือ เมื่อ พระ นารายณ์ (วิษณุ) ขอดสาร เป็น ความ นาวดาว (ปาง ที่ ๕) พระลักษมี ได้ ลงมา กำเนิด ใน ดอกบัว. จึง มี นามว่า ‘ปัทมา’

และ 'กมรดา' เมื่อ พระนารายณ์ เป็น ปรศุรามาวตาร (ปางที่ ๖) พระลักษมณ์ เป็น นาง ชรณี เมื่อ พระนารายณ์ เป็น รามจันทราวตาร (ปางที่ ๗) พระลักษมณ์ เป็น ดัตา เมื่อ พระนารายณ์ เป็น กฤษณาวตาร (ปางที่ ๘) พระลักษมณ์ เป็น นาง รุกมิณี.

พระลักษมณ์ ยังมีนามเรียก นอกจาก ช้างบนนี้ อีก เช่น อินทรี, ชลธิชา—เกิดแต่ รตน์, โลกมาตา—แม่ของโลก เป็นต้น.

รูปที่ ๑๓

นางศรีสัตติ

นาง ศรีสัตติ คือ ชายา ของ พระพรหม เป็น เทพี ที่ ช่วย สระราญ วรรณ ชาว มั่งคั่ง
ส่วน รัต เกต้าน้อย ๆ มี ดอกบัว เป็น แทน มี หงส์ หรือ นกยูง เป็น พาหนะ กร หนึ่ง ถือ
พิน เพราะ นาง เป็น เจ้า แห่ง การ คนตรี และ ขับ ร้อง ใน บาง คาบ นาง ถือ ดอก บัว
กร หนึ่ง อีก กร หนึ่ง ถือ ถ้วย น้ำ เพราะ นาง ก็ เป็น เจ้า แห่ง แม่ น้ำ ดั่ง ของ ที่ นาง
ถือ เหล่า นี้ ถ้า ใคร ถือ ทั้ง สี่ กร ก็ ถือ พร้อ ม กัน หมด.

นาง เป็น ผู้ ให้ กำเนิด น้ำ อัน บริสุทธิ์ เพื่อ ห่อ ถ้อย พิน ดิน ให้ ชุ่ม ชื่น ทำ ความ
เอิบ อิ่ม อุดม สมบูรณ์ ให้ แก่ สรรพ สัตว์ นอกจาก นั้น ยังว่า นาง ยัง เป็น ผู้ เริ่ม ตั้ง ภาษา ดั้ง ดง กฤค
และ อักษร เทวนาครี ทั้ง เป็น ผู้ อุปถัมภ์ ทาง อักษร คำนต์ร์ และ วิทยา คำนต์ร์ ทั้ง ปรอง.

มีเรื่องเล่ากันว่าเดิม นาง เป็น มเหสี องค์ หนึ่ง ของ พระวิษณุ มีศักดิ์ เสมอ ด้วย พระลักษมี และ พระคงคา แต่ ภายหลัง เกิดไม่ ประอง ดอง กัน ขึ้น ฝ่าย นาง สรัสวดี มี ทิฐูฐิ ถือ ตัว ว่า เป็น ผู้ มี วิชชา ความ รู้ ไม่ ยอม ดด ณะ ผู้ ไใด พระวิษณุ เห็น ที่ ว่า จะ เขา ได้ ไม่ อยู่ จึง ต้อง พราก นาง สรัสวดี ประทาน ให้ พระพรหม และ พราก นางคงคา ประทาน ให้ พระศิวะ เพื่อ ตัด ความ รำคาญ คง เหลือ พระลักษมี ไว้ แต่ องค์ เดียว ดัง นั้น.

รูปที่ ๑๔

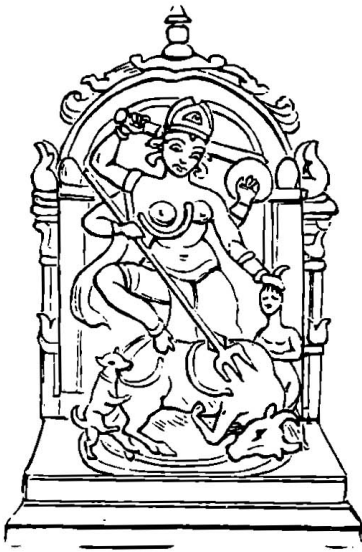
นางทศคา

นางทศคา คือ นาง บารพดี มเหสี พระศิวะ ใน ภาคที่ ๓ ร่าย เหตุที่นาง มีนาม นี้ ก็เพราะ ได้ สักการ อสูร คน หนึ่ง ชื่อ ทศคะ ที่ ทำ ความ เตือด ร้อน ให้ แก่ โลก ทั้ง ๓ ครั้ง เมื่อ เขา มา ใช้ เป็น นาม ของ นาง จึง แปลง รูป เป็น ทศคา.

รูป และ เครื่อง ตก แต่ง ของ นาง ทศคา ช่าง น่า เกิด ยศ น่า ถัด เหลือ ประมาณ คือ เขา ศัพ คน ๒ ศัพ ห้อย เป็น ต่าง หู ทั้ง ๒ ข้าง กระ โหนก หัว ฝั ร้อย เป็น ฝั ร้อย คอ ซึ่ง โครง กระตุก ผูก ต่อกัน เป็น สาย คาด สะเอว ปัด้อย ผม ยาว เป็น เขิง ตง มาจน ถึง ชัน คา ทั้ง ๒ ข้าง โปน แดง เป็น เตือด ดัน แดง ยาว ออก มา เดย คาง นม ตก ถึง สะเอว เตือบ มือ เท้า ยาว และ แหลม คม คุด เตือบ สัตว์.

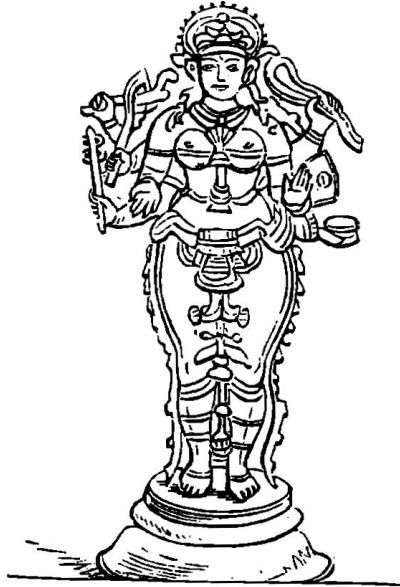
อาวุธ ของ นาง ทศคา มี รวม ๑๒ ชนิด คือ ๑. ขรรค์ ๒. คีรีศูต ๓. จักร ๔. ดุกรู ๕. หอก ๖. กระบอง ๗. ธนู ๘. บาศ ๙. ปฏัก ๑๐. โฉ่ ๑๑. ระฆัง (ค้อน เตือบ ขาศัก หนึ่ง) ๑๒. ขวาน.

รูปที่ ๑๕

นางภัทรกาตี

รูปที่ ๑๖

นางกาตี

กาตี แปลว่า คำ ในสมัยเวท กาตี เป็นคำที่ใช้เรียกดิน ๆ หนึ่ง ของ พระอิन्द्र ซึ่ง มี ดี คำ นำ กตัว อยู่ใน จำพวก ดิน ทั้ง ๗ ที่ถูก เป็น เปดวไฟ และใช้ สำหรับ แดบ เตี้ย เนย ที่เขา บูชา ต่อมา คำ ซึ่ง มีความ หมายถึง คุนย ไป แล้วจึง กลับ นำ มา ใช้ เป็น ชื่อ พระ บารพดี มเหสี พระศิวะ สำหรับ ภาค ที่ โหด ร้าย คือ ภัทรกาตี และ กาตี.

รูป นาง ภัทรกาตี หรือ กาตี ที่ มี ผู้ บูชา กัน นั้น มัก ทำ เป็น รูป ดี คำ ดี มือ มือ หนึ่ง ถือ ดาบ อีก มือ หนึ่ง หิ้ว หิ้ว อสุร มือ หนึ่ง ยก ชู ขึ้น ให้ พร และ อีก มือ หนึ่ง ตด ลง มา ต้อน รับ ผู้ บูชา แต่ บางที ก็ ทำ รูป ร่าง ให้ คุ ร้าย นำ เกิด ยศ นำ กตัว เช่น มี เตี้ยด หยด ตาม ปาก ตาม กาย ถือ อาวุธ และ แฉ่ ดง อาการ แปลก ๆ ออก ไป อีก ด้วย มี เรื่อง อยู่ว่า นาง ได้ สู้รบ กับ ยักษ์ คน หนึ่ง แต่ พอ เตี้ยด หยด ลง บน พื้น ดิน ก็ เกิด เป็น ยักษ์ มี ฤทธิ เดช เช่น เดียว กัน ขึ้น อีก ตง พน ใน ที่ สุด นาง ต้อง กิน เตี้ยด ยักษ์ เพื่อ ไม่ ให้ ตก ตอง ดิน และ เกิด ขึ้น มา อีก นอกจาก นี้ ยัง กล่าว กัน ว่า นาง ได้ สั่ง หาว ยักษ์ อีก คน หนึ่ง ชื่อ มหิษาสูร ซึ่ง มี ร่าง เป็น วิธ ๑ ตง ๑ ตง น.

รูปที่ ๑๗

ตรีเวณี

ตรีเวณี เป็นพระนามหนึ่งของแม่คงคา ซึ่งเป็นธิดาองค์ใหญ่ของท้าวหิมวัต และนางเมนา ร่วมอุทรเดียวกับพระอุมา และเป็นชายาของพระศิวะด้วยองค์หนึ่ง เวียงราชแม่คงคามีอย่างไร แจ้งอยู่ในพระราชนิพนธ์บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์นั้นแล้ว

รูปที่ ๑๘

พระคเณศ

พระคเณศ เป็น หัว หน้า เทวดา วัชไร ใน คณะ ของ พระศิวะ (คือ เป็น หัว หน้า มหาดเล็ก ของ พระศิวะ) เป็น โอรส พระศิวะ และ นาง บารพตี (บาง แห่ง ว่า เกิด จาก เหงื่อ ไคร ของ นาง บารพตี องค์ เดียว) มี สี่ กร ทรง เทพ ศัสตรา ที่ ได้ ประทาน จาก พระศิวะ ทุก กร บาง แห่ง ปรากรู ชัด ว่า กร หนึ่ง ถือ ดั้ง ขี่ กร หนึ่ง ถือ จักร กร หนึ่ง ถือ คทา อีก กร หนึ่ง ถือ ดอก บัว มี ผิด เหลือ รุป พรณ อ้วน เตี้ย ท้อง พลุ ย เคี้ยว เหมือน ช้าง แต่ มี งา ช้าง เดียว กล่าว กัน ว่า งา ช้าง หนึ่ง ได้ หัก ตัด ทอน ไป เสีย เมื่อ คราว ผจญ กับ ปรัศูราม ประทับ บน แทน ดอก บัว มี หนู เป็น พาหนะ และ วัชไร ส่วน เหตุ ที่ พระคเณศ มี เคี้ยว เป็น หัว ช้าง หน มี นิยาย เล่า กัน ต่าง ๆ นา ๆ เท่า ที่ พบ มี อยู่ ๓-๔ เรื่อง แล้ว และ ที่ ยัง ไม่ ทราบ อาจ มี อีก แต่ จะ ไม่ นำ มา เล่า ใน ที่ นี้ ด้วย จะ ทำให้ ยืด ยาว ไป.

พระคณิศ์ เป็น เจ้า แห่ง บัญญา และ เป็น ผู้ จัด อุปสรรค ทั้งปวง ^๕ ณะ เมื่อ ผู้ใด
 จะ ประกอบ กิจ การ งาน สำคัญใด ๆ หรือ เมื่อ จะ เริ่ม รचना หนังสือใด ๆ จึง ต้อง บวง
 สวด อ้อน วอน ขอ ความ ค้ม ครอง รักษา อยู่ เต็ม อ นอก จากนี้ ยัง กล่าว กัน ด้วยว่า เป็น
 ผู้ เริ่ม วิ เขียน คัมภีร์ มหาภารต ^๕ ้น จาก ถ้อย คำ ของ ฤษี วุยาต.

รูปที่ ๑๕

พระการติเกยะ

พระการติเกยะ (พระขันธกุมาร) เป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม มีผิวเหลือง หัตถ์ซ้ายถือศร หัตถ์ขวาถือคันศร มีนกงูเป็นพาหนะ กำเนิดมาเพื่อสังหารดาราเกตุร (ตรีบุรุษ) เทพยต์ผู้ครองตรีบุระ ซึ่งเฝ้าแต่รบราญ รังคราญ ทวยเทพ จนไม่มีผู้ช.

ในมหาภารตะและรามายณะกล่าวถึงรอยเดียวกันว่า เป็นโอรสพระศิวะซึ่งเกิดโดยดำพังพระศิวะเอง คือเมื่อทรงโยนกำดั่งแห่งพิชเข้าไปในไฟนั้น พระคงคารับไว้ได้ พระการติเกยะจึงเอากำเนิดมาแต่กำเนิดนั้น แล้วพระคงคาก็มอบให้พวคนางกฤตติกา (ดาวตูกไก่) รับไปเลี้ยงดูแต่ถวายนม ดังนั้นจึงมีคำกล่าวต่างๆกันว่าเป็นโอรสพระชคัน บ้าง พระคงคา บ้าง พระบารหิณี มีเหตุพระศิวะ บ้าง ส่วนนามที่ใช้อยู่นั้นคงจะสืบมาแต่นามพิเตียงนางนมเหล่านั้นเอง.

รูปที่ ๒๐

พระกามเทพ

พระกามเทพ คือ เทพแห่งกาม และผู้เป็นเจ้าของอัปสร ทั้งหลายในสวรรค์ ในคัมภีร์ ไตตติรียพราหมณะ กล่าวว่าเป็นโอรสของ พระธรรมราช (พระยม) กับนาง ศรัทธา และในปุราณะว่า มีชายาชื่อ รติหรือ เรวา — ความกำหนัด เกิดในตฤกฤตฤรานคิ — ผู้ซึ่งชองชาอันงาม มีนกแก้ว เป็นพาหนะ ในหัตถ์ถือ คันศร และ ลูกศร คันศรนั้น ทำด้วยต้นอ้อย สายศร ทำด้วยแมลงผึ้ง ที่เกาะ เกยวกัน เป็นเส้นเชือก และที่ปลายลูกศรเสียบ ดอกไม้ต่าง ๆ พันธุ์ มีนาง อัปสร เป็นบริวาร นางหนึ่งถือ ชงดีแดง มีดวงตาขลุ่ยรูปมังกร

ยังปรากฏ เรื่อง รวด อักมากใน อภิธาน ท้าย เรื่อง ศกุนตดา พระราชินีพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้นำมา ตงไว้ดัง ต่อไปนี้

“กามเทพ (กามเทว) ในชั้นต้น ๆ กามเทพไม่ได้ถือกันว่าเป็นเทวดาผู้หนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ช่วยวน หรือ บันดาลให้ชาย หญิง รักกันในทาง ประเวณิ์เท่านั้น “กาม” แปลตาม

ศัพท์ว่า “ความใคร่” คือ ใคร่ในกิจใด ๆ ทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะ ส่วน การ เสพเมถุน จึง
 ไม่รู้สึกกันว่าเป็น ของที่ต่ำช้า เดว ทราม เช่นใน ฤคเวท มี ข้อ ความ ปรากฏ อยู่ แห่ง หนึ่ง
 ว่าครั้น เมื่อ สวยามัญพรหม (นปฺสฺกตฺตํ) ได้ มี กําเนิด ขึ้นเอง แล้ว “ ธรรม อันแรก ที่ ได้ เกิด
 มี ชนใน พรหม นั้น คือ กาม อัน เป็น ประถม พืช แห่งมโน และ ซึ่งพระมุนี ทั้งหลาย ได้ ตรวจ
 สอด ดูแล้ว ด้วย ปรีชาญาณ ทราบ แน่ ชัด แล้วในใจ ว่า นั้น (กาม) คือ เครื่อง เชื่อม
 ระหว่าง สิ่ง ซึ่งเป็น อยู่ และ ซึ่งหาไม่ ” ดังนี้ อนึ่ง ใน อถรรพ เวท มี บทสรรเสริญ พระกาม ซึ่ง
 อธิบาย ว่า “ ไม่ใช่ ความใคร่ในทาง เมถุน ธรรม ฝ่ายเดียว แท้จริง เป็น ธรรม ทั่ว ๆ ไป ”
 ใน พระเวท อันเดียวกัน นี้ มี ข้อ ที่ กล่าวไว้ ว่า พระ กาม ก็ คือ พระ อีก นั้นเอง ใน
 ไคตศฺรียพรหมณะ มี กล่าวไว้ ว่า กามเทพ นั้น เป็น โอรส พระธรรมราช (พระยม) และนางศรฺกษา
 ผู้ชายา แต่ หนังสือ หริวศฺก กล่าว ว่า เป็น ลูก พระลักษมี อีก แห่งหนึ่ง กล่าว ว่า เกิดมา จาก
 พระหทัย แห่ง พระพรหมา (พระผู้สร้าง เป็นบุตฺตํ) ไม่ใช่ อันหนึ่ง อัน เดียว กับ พรหมะ ซึ่ง
 เป็น นปฺสฺกตฺตํ) อีก นัยหนึ่ง ว่า มี กําเนิด มา แต่หน้า จึง มีนาม ว่า อชิระ อีกนัยหนึ่ง ว่า
 เป็น อาคตมฺญู (คือ เป็น ชนเอง) จึง มีนาม ว่า อชะ (ไม่ มี กําเนิด) บ้าง อันนัยชะ (มิได้
 เกิดแต่ใคร) บ้าง ใน หนังสือ ปุราณะ กล่าว ว่า มี ชายา ชื่อ รติ หรือ เวดา และ มี มิตร
 คู่ใจ อยู่ คนหนึ่ง ชื่อ วสันต

อนึ่ง ใน ปุราณะ มี เรื่อง ว่า ตั้งแต่ เมื่อ พระ สตี เทวได้ สันชนม์ ชีพไป เพราะ
 พระทกษ ผู้เป็น บิดา ได้ สบประมาท พระ อิศฺวร ผู้เป็น พระสามี ของ นางนั้น พระอิสฺวร มีความ
 เสียด พระทัย ยิ่งนัก จึง เสียดใจ ไป เข้า ฌาน ประพฤติ พระองค์ เป็น สันยาสี ต่อ มา พระสตี ได้
 มี กําเนิด ใหม่ เป็น บุตร ท้าว หิมาลัย ทรง นาม ว่า พระอุมาเหมวดี หรือ บารพดี ก็ เรียก
 เทวดา ทั้งหลาย คบคิด กัน จะให้ พระอุมา ได้ เป็น มเหสี พระอิสฺวร จึง แต่งให้ กามเทพ เป็น ผู้
 ไป จัดการ กามเทพ จึง ให้ วสันต ผู้ เป็น สหาย นฤมิตร ดอกไม้ ให้ ผลิ ขึ้น เต็ม ต้น และเชิญ
 พระอุมา ไป คอย อยู่ ณ ที่อันควร แล้ว กามเทพ จึง ยิง พระอิสฺวร ด้วยบุษปศฺร (คือ ศร ทำด้วย
 ดอกไม้) พระอิสฺวร ถูก ศร ก็ ต้ม พระเนตร ที่ สวม ขึ้น ซึ่ง บันดาล ให้ เกิด เป็น เพติง ใหม่

กามเทพสูญเสียไป จึงได้นำว่า อนงค์ (ไม่มีตัว) แต่ภายหลัง พระอิศวร คดหายความ พิโรธ
 จึงโปรดให้กามเทพได้เกิดใหม่ เป็น พระประทุมัน โอรสพระกฤษณาอวตาร กับ นางรุกมิดี
 หรือ ฌายา และ พระประทุมัน เป็น พระบิดาแห่ง พระอนิรุทธ์ (อนรุท) กามเทพนั้นว่าเป็น
 อธิบดีใน หมู่ อปัสร์ ทั้งหลาย มี อาวุธ คือ ธนู ทำด้วย คันช้อย มีสาย เป็น คอ ผึง ค่อย ๆ กัน ถูก
 ศร มี ปตายเป็น ดอกไม้ แทนเหล็ก ตามรูป มักทำเป็น ชายหนุ่ม รูปร่าง ชั่นกแก้ว มี อปัสร์
 เป็น บริวาร มี ชง พนแดง ตายรูป มังกร ฯลฯ ”

รูปที่ ๒๑

พระอินทร์

พระอินทร์ในยุคไตรเพท เป็นเทพเจ้า ซึ่งมีผู้นับถือมาก แต่ไม่ใช่องค์ที่เป็นสวยมัญฉ์ คือไม่ได้สร้างตนเอง มีชนกชนนี ผิวเป็นสีน้ำตาลหรือสีทอง กรยาวเกินขนาด เปลี่ยนรูปได้หลายอย่าง ตามใจ โปรดทรงช้างเผือก ชื่อไฮราพต หรือรถทอง ชื่อวิมาน เข็มม้าแดง หรือม้าสีน้ำตาลคู่หนึ่ง มีชนคอและหางยาว ถืออาวุธ คือวัชร (สายฟ้า) ศร ขอบ และว้างแหสำหรับใช้ตบศัตรู โปรดเสวยน้ำโสม ซึ่งอาจทำให้บังเกิด ความกตัญญูในการ สงคราม เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในอากาศ เป็นผู้กำกับ อุกกาต และให้ฝน แต่ต้องใช้วัชร สู้รบ กำราบ พฤตราสูร ซึ่งเป็น มาร ร้ายผู้ก่อ ความแห้งแล้ง และความวิปริตแห่ง อุกกาต อยู่เป็นนิคย์ เพื่อให้ปล่อยฝนให้ตก ทำ ความชุ่มชื้น แก่ สรรพสัตว์ และ พฤษชาชาติ

พระอินทร์ เป็นโลกบาล ประจำทิศบูรพา มีผู้บวงสรวงบูชา ทุก งานพิธี และมีบทสรรเสริญ มาก ยิ่งกว่านั้นยังมีผู้เชื่อกันว่า พระอินทร์ เป็นเทพเจ้า ที่ควรบูชาอยู่ เสมอให้ครบ ๓๔ ปี เพื่อจะได้คุ้มภัยกันได้ ในเมื่อดวงดัมไป สู่สวรรค์จะได้ มีที่พำนักอาศัย.

พระอินทร์ ในสมัยโบราณ เมื่อมีการนิมนต์ถือพระศิวะ และ พระวิษณุ ว่าเป็นพระเป็นเจ้าชน ก็ตกเป็นเทพชั้นรอง มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าเทวดาเท่านั้น ห้ามศักดิ์เป็นพระเป็นเจ้าด้วยไม่ เพราะฉะนั้นจึงมีนามว่า เทพบดี สุรราชิป ส่วนในพระพุทธศาสนา ไม่นิยมศติพระเป็นเจ้า เพราะฉะนั้นพระอินทร์จึงยังเป็นใหญ่อยู่ แต่ที่ไม่มีอำนาจเหมือนอย่าง พระศิวะ และ พระนารายณ์

นามพระอินทร์เรียกกันต่าง ๆ เช่น มเหนท์รี ศักระ มัชฌวาน วาสพ เพชรปาดิ— ผู้ถือวชิร เมฆวาหณะ — ชีเมฆ ศักกระตุ — ผู้ได้ทำพิรุณครั้ง เป็นต้น.

รูปที่ ๒๒

พระอินทร์

พระอินทร์ หรือ พระเพทิง ในสมัยพระเวทมีเทพเจ้าที่สำคัญอยู่ คือ พระอินทร์ ประจำแผ่นดิน พระวายุ หรือ พายุ ซึ่งในสมัยนั้นเป็นองค์เดียวกับพระอินทร์ประจำอากาศ และ พระสุรย์ ประจำฟ้า พระอินทร์เป็นโลกบาลประจำทิศอาคเนย์ มีลักษณะคือเป็นดวงตะวันในสวรรค์ เป็นสายฟ้าในอากาศ เป็นไฟในพื้นโลก เป็นเทพสำหรับให้มนุษย์ติดต่อกับทวยเทพ ปกป้องรักษามนุษย์ และเป็นทิพย์สัตว์ในบรรดาการุกรรมของมนุษย์.

คานาสำหรับสัตว์ขับกล่อมสรรพวิญญาณมีมากยิ่งกว่าทวยเทพอื่นๆ เวลาทำงานมงคลพิธีไม่ว่าจะเป็นงานมงคลพิธีชนิดไร ต้องชุมนุมสัตว์อันชวนเสมอ.

เทพนี้มีหลายกรคือฮาสุรและของวิเศษต่างๆ เช่น โคมร ประกอบขึ้นด้วยเปลวเพลิง และถือดอกบัวเป็นต้น ส่วนดินก็มีถึง ๗ ดิน สำหรับใช้แถบเดี่ยเหนยที่เขา

บุรุษ เลื้อย ทรง ส้มวง มีค้อน เป็น มงกุฏ และ ชง นำ ไข่ แกะ หรือ แพะ ผู้ เป็น พาหนะ
มี รถเทียม ม้า แดง.

พระอัครมเหสี เรียก อัคร มาก ตาม ลักษณะ และ อากา ร ที่ เป็น อยู่ เช่น โทมรรฐ — ผู้
ถือ โทมรรฐ อาพุขหัตถ — ผู้ มี ดอกบัว ใน หัตถ์ สัปตฺซิว — เจ็ด ดั้น หุตาศ หรือ หุตาพุข —
ผู้ ไป รุด เครื่องเดิน สัตว์ เวศ รุุมเกต — ผู้ มี ค้อน เป็น ชง ฉากรถ — ผู้ ไข่ แกะ และ โรหิตาสว —
ผู้ มี ม้า แดง เป็น ตน.

รูปที่ ๒๓

พระยม

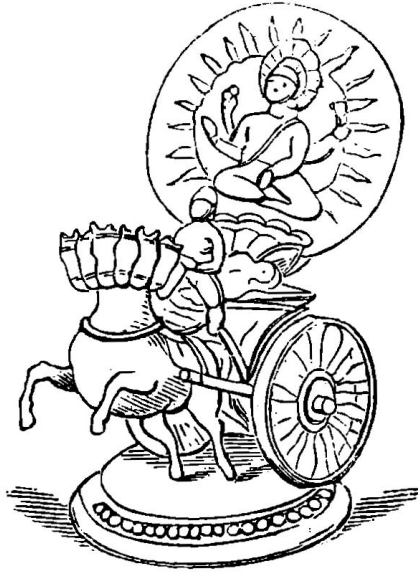
พระยม เป็น เทพ ผู้ใหญ่ เหนือ คนตาย ตามตำหรับไสยศาสตร์ว่า เป็น มนุษย์ ที่ ได้เกิด เป็น คน แรก ใน มนุษย์ ที่ ๗ เป็น โอรส แห่ง พระอิศวร (พระ อากติศย์) กับ นาง สรีรณยู เป็น เศรษฐี แห่ง มนุ องค์ ที่ ๗ ใน พระเวท ออกนาม พระยม ว่า “ สกมโนชนา นาม ” ผู้รวบรวม คน และ ว่า เป็นใหญ่ เหนือ บิคุฤหังหตาย (คือ ต้นโคตร แห่งคน ที่ต้อง ถัดไปแล้ว) ซึ่ง ได้ตาย จาก มนุษย์ ไปสู่ เทวโลก ฯ ใน ไสยศาสตร์ ชั้นหลัง ว่า พระยม เป็น คุณาการ ผู้ตง โทษ แก่ ผู้ตาย จึง มีนามว่า ธรรม ฤฯ ธรรมราช ที่สถิต ของ พระยม ชื่อ ยมปุระ ฯ เมื่อ คนเรา ดันชีพตงแล้ว นิยม กัน ว่า มโน แห่ง คน นั้น ไปสู่ ยมปุระ และ ตก อยู่ ใน ความ คอบคุม ของ มหาจันท์ กับ กาด ปรสูษ แล้ว ยมทูต จึง นำ สิ่ง ค้ำถ ของ พระยม ซึ่ง มี ไวระยต เป็น ผู้รักษา ทวาร ขณะ นั้น พระยม จะ นั่ง อยู่ บน บรรดงัก และ เทวดา ชื่อ จิตร คุปต์ เป็น ผู้อ่าน ประวัติ การ แห่ง ผู้ตาย อัน จด ไว้ ใน สมุด ชื่อ อรรคดินชานา

เสร็จ แล้วพระยม ก็วินิจฉัย ซึ่ง ความดี ความชั่ว ถ้า ความดี มี มาก ก็ ส่งไป สวรรค์ ถ้า ความชั่ว มี มาก ก็ ส่ง ลงนรก เพื่อ ตบ โทษ ทรมาณ สืบไป.

ส่วน ตั๊กแตน แห่ง พระยม นั้น ตามคัมภีร์ มหาภารตว่า นุ่งห่มสีแดงเลือด สีกาย งาม และใส อย่างแก้ว ทรง มงกุฏ มีตา เป็น ประกาย หัตถ์ถือ บ่วง เรียกว่า ยมบาลี สำหรับ คัดตอง คน คาย ฯ อีก นัยหนึ่ง ว่า รูป นกตัว สีกายเขียว นุ่ง ห่ม สีแดง เลือด มีมहिษ เป็น พาหนะ หัตถ์ หนึ่ง ถือไม้ เรียกว่า ยมคันที อีก หัตถ์ หนึ่ง ถือบ่วง พระยม เป็น โลกบาล ประจำทิศ ทักษิณ.

(ราย ตะเอียด โดยมาก เก็บ ขึ้น จากอภิธานท้าย หนังสือ พระนด คำหุดวง พระราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

รูปที่ ๒๔

พระศูรย์ หรือ พระอาทิตย์

พระศูรย์ หรือ ศูรียะ คือเทพที่มักเรียกกันว่า พระอาทิตย์ เพราะเป็นลูกนาง
 อทิตี เป็นเทพเจ้าองค์สำคัญในจำพวกเทพเจ้าทั้งสามในพระเวท (คือพระอัคนี พระ
 วายู หรือ พระพายุ (พระอินทร์) และพระศูรย์) เป็นเทพเจ้าผู้ให้แสงสว่างและความ
 ขบขัน เป็นโลกบาลประจำทิศหฤทัย สีส้มแดง รัศมีรุ่งโรจน์ ร่างเด็ก สี่กร สองกร
 ถือคอกบัว กรหนึ่งห้ามอุษัฏภย กรหนึ่งประทานพร ผลขององค์ดีเหลือของอ่อน ประทับ
 เหนือแท่นคอกบัว ทรงรถเทียมด้วยม้า ๗ หัว (บางแห่งว่าม้า ๗ ตัว) มีอรุณหรือ
 เรียกอีกนามหนึ่งว่า วิวัสวัต เป็นดาวดี.

พระศูรย์มีหลายชานา แต่ควรยกขึ้นกล่าวในที่นี้สักชานาหนึ่ง คือ นาง สัณญู
 ชิดา พระวิศ्वกรรม เพราะมีเรื่องราวสั้นๆ อยู่หน่อย คือเนื่องแต่เหตุที่พระศูรย์มีรัศมี
 แแรงกล้าเหลือทนนั้น นาง สัณญูทาบทมอยู่ด้วยไม่ไหว จึงต้องให้นาง ฉายา เข้ารับหน้าที่

แทน ส่วนตัวเอง จำแดงเป็น นางม้า ออกไป บวช เป็นโยคีนี้ อยู่ในป่า แต่ในที่สุดก็ หัน
 ไม่พ้น เพราะในภายหลัง พระสุริย์ แอบ เห็น เข้า จึง จำแดง เป็น ม้า เข้าไป เป็น ผัว จน
 เกิด ลูกด้วยกัน คือ พระ อัครวิณ แผ่นดิน หนึ่ง กับ พระ เวรวัน หนึ่ง (ส่วน โอรส และ ธิดา
 ที่ เกิด ก่อน นั้น ก็มี คือ พระ มนุ ใจวิสัตว์ ๑ พระยม ๑ นาง ยมุนา ๑) แต่ ก็ ชวน กัน กลับ
 ตอน นั้น พระวิศวกกรรม ผู้ พ้อ ตา ได้ จัด การ กลับ พระ สุริย์ ชุต ทอน ผิด ที่ รุ่ง โรจน์ นั้น ออก เสี้ย บ้าง
 แต่ ภาระ นั้น เพียง ผง ที่ หด่น บน พน โลก ยัง ตก ชน เป็น ไฟ ส่วน ผง ที่ ได้ ไว้ พระวิศวกกรรม นำ
 มา ทำ เป็น เทพ ศักดิ์ ทราย บร รวด เทพ ได้ เป็น อัน มาก เช่น ทำ จักร ถวาย พระ วิษณุ เป็นต้น
 ทำ ตรี ถวาย พระ ศิวะ ทำ คทา ถวาย ท้าว กุเวร ทำ ขรรค์ ถวาย พระ การติ เกษะ (พระ ชันธุ์ กุมาร)
 เทพ เจ้า องค์ นี้ เรียก กัน ต่าง ๆ เช่น สิวตรี—ผู้ คุ้ม ภัย ภาศกร—ผู้ ทำ แสง สว่าง
 ทินกร—ผู้ ทำ ถาง วัน . อรหบดี—เป็น ไทใหญ่ ใน วัน โลก จัก มุ-คา โดก ครอบ ราช—เจ้า
 แห่ง ดาว เป็นต้น.

รูปที่ ๒๕

พระวรุณ

พระวรุณ เป็นเทพเจ้าแห่งทะเล และ อากาศ เป็นโลกบาล ประจำทิศตะวันตก ผิวงาม่อง มีมังกร หรือ จรเข้ เป็นพาหนะ หัตถ์ถือ บาศ (คือ ม่วง) และ อาภอก (คือ ร่ม ซึ่ง ถูหน้าไม้ รุ้ง ชิม ดันฐาน คด้าย ห้วนาค) ที่ ดำรงอยู่ ที่ บุษปคีรี มี นคร ชื่อ วสุธานคร หรือ สุชา พระ วรุณ เป็น ผู้ บันดาล ให้น้ำ ไหล ลง สู่ มหาสมุทร โดยมี รุ้ง งาม และ มี รุ้ง งาม เต็ม.

ใน ภาค ผนวก หนังสือ พระนค้ำหลวง พระราชนิพนธ์ พระบาท สุ่มเด็จ พระมงกุฎเกล้า เจ้า อยู่หัว ปรากฏ ว่า—

วรุณ เป็น นาม พระอาทิตย์ องค์ หนึ่ง ซึ่ง เป็น ลูก นาง อทิตี พี่ พระ สุริยาทิตย์ ใน พระเวท เรียกว่า เจ้าฟ้า อัน อยู่ ทั่วไป นับถือ กัน ว่า มี มเหศวรศักดิ์ ยิ่งกว่า เทพเจ้า อื่น ๆ เป็นผู้ สร้าง และ บำรุง ทั่ว เทวโลก มี อำนาจ ซึ่ง เรียกว่า “มายา” อัน เป็น สิ่ง บันดาล ให้อบ รู่ ใน สิ่ง ทั่วปวง พระองค์ ย่อม ส่ง เทวทูต ไป ใน ทิศานุกิต เพื่อ จด จำ บรรดา กิจ

การที่ เทวดา มนุษย์ และ อมนุษย์ ประพฤติ พระองค์ ย่อม วัฏะเข็ญต จนสิ้นว่า ใคร กระหิบบ
 ตาก็ ครอง และ เกดยดขัง ความ เท็จ ทุก สถาน แม้ ผู้ใด ทำ บาป มี ก้าว เท็จ หรือ เสี้ย
 ติญา เป็นต้น พระองค์ ย่อม เอา พระ วรณบาศ์ คล้อง ไป ดัง ทนต์ ฤา มิฉะนั้น ก็ บันดาต
 ให้ มี อាកกร บัวยใช้ เช่น เป็น มาร เป็นต้น แต่ พระองค์ เต็ม ไป ด้วย เมตตา คุณ เพราะ
 ฉะนั้น ผู้ใด รู้ สัก บาป ของ ตน แล้ว ก็ ยอม ผ่อน ปรน ประทาน ให้ ผู้ใด ประพฤติ ดี อยู่ใน
 ทำนอง คตของธรรม ก็ ประทาน บำเหน็จ บำนาญ โดย ให้ มี ความ สุข สิริ สวัสดิ์ และ ช่วย
 ให้ พัน มฤตยู ได้ ใน บาง กาด บาง สมัย.

ใน พระเวท พระวรุณ มิได้ เป็น เจ้าหน้า โดย ฉะเพาะ แต่ มี ฉายา อัน หนึ่ง ว่า สีนรุ ปติ
 ซึ่ง ตอน หนึ่ง ๆ มา ยก ให้ เป็น หน้า ที่ อย่าง เดียว คือ เป็น เจ้าหน้า ทั่วไป ไทย เรา เรียก เพี้ยน ว่า
 พระพิรุณ มหา ภารต ว่า พระ วรุณ เป็น โอรส พระฤๅษี ภัรวทม พรหมบุตร และเป็น จอมนาค
 ดงนี้.

รูปที่ ๒๖

รูปที่ ๒๗

พระ วายุ หรือ พายุ

พระ วายุ หรือ พระ พายุ คือ ฤๅษี ชาติฤๅษี หรือ เจ้า แห่ง ฤๅษี ใน พระเวท เรียกว่า “วาตา” เป็น เทพเจ้า ผู้ ประสิทธิ์ ประสาท ฤๅษี และเป็น โลกบาล ประจำทิศ พายุพิ ด์กาย ฆาตของ ชนค้ ดั้หน้าเงิน หักถ้ ฆ้างหนึ่ง ถือ ศร อื่ก ฆ้างหนึ่ง ถือ ชง มี มฤค เป็น พาหนะ หรือ ชี รัต แก้ว เทียม ด้วย มา ตั้ แดง หรือ ตั้ ม่วง พระ วายุ หรือ พระ พายุ นี้ เป็น ต่หาย กับ พระอินทร์ บาง ที่ ชี รัต ร่วม กับ พระอินทร์.

มี นาม เรียก หลายนาม เช่น อนิล มฤค ปวันวาท กัณชาวท เป็นต้น.

รูปที่ ๒๘

รูปที่ ๒๙

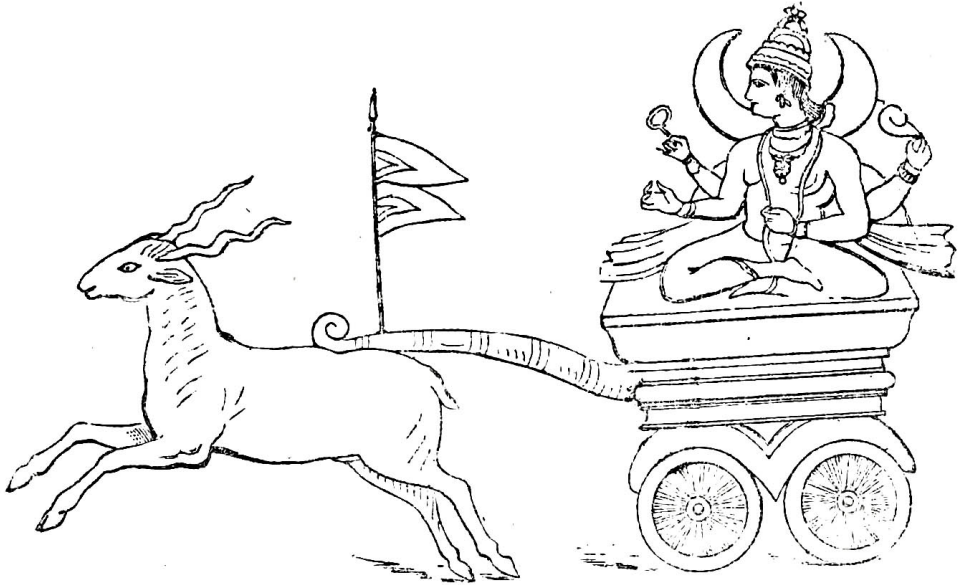
ท้าวกุเวร

ท้าวกุเวรในสมัยพระเวท เป็นหัวหน้าบรรดาภูตผี ซึ่งแฝงกายอยู่ในเงา ภายหลัง เป็นนายพวยักษ์ และเป็นเจ้าแห่งทวีป เป็นโลกบาลประจำทิศอุดร สถิตย์ที่เชิงเขาพระสุเมรุ ในป่าหิมพานต์ชื่อ โสตรวรุณี มีกายขาวเท่าพิการ บางแห่งว่ากายก็พิการ พันมีเพียง ๘ ขี่ ช้างม้าขาว หรือทรงบุษบกของประทานจากพระพรหม บุษบกนั้นในรามเกียรติ์กล่าว ว่า ทศกัณฐ์แย่งเอาไป.

ท้าวกุเวร เป็นโอรสพระปลัดศยมุนี แต่พระบิดาโกรขที่มีผัดไผ่อยู่กับพระพรหม ไม่เอาใจได้ในบิดา พระบิดา จึงแบ่งภาคเป็นพระวิศวัต ๗ ฉะนั้นจึงมีคำกล่าวต่างกันว่า ท้าวกุเวร เป็นโอรสพระวิศวัตบ้าง เป็นโอรสพระปลัดศยมุนีบ้าง ดังนี้.

นามที่เรียกท้าวกุเวร มีมาก เช่น ชนบดี — เป็นใหญ่ในทวีป ชนเศว — เจ้าแห่งทวีป ชกษราช — ชนแห่งยักษ์ กตม — ตัวเขียว นรราช — ชนแห่งคน (คงเพราะเป็นใหญ่ในทวีป) เป็นต้น.

รูปที่ ๓๐

พระจันทร์ หรือ พระ โสยม

พระจันทร์ หรือ พระ โสยม เป็นเทพ เจ้า ตำบับ สุด ท้ายในจำพวกเทวดา ทั้ง ๘ ในพระเวท คือ ๑. พระอินทร์ ๒. พระอัคนี ๓. พระยม ๔. พระสุรย์ ๕. พระวรุณ (ปถัน) ๖. พระวายุ (พายู) ๗. ท้าวฤๅณ ๘. พระจันทร์ (โสยม) พระองค์คือดวงจันทร์ เป็นโลกบาด ประจำทิศ อีสาน สี่พระกาย ชาวบริสุทธี ประทับบนแท่นดอกบัว หรือ วาดเทียมด้วยมฤคีสี่ขาเดียว หรือม้าขาว ๓๐ ม้าเทียมเรียงเป็น ๒ แถว ๆ ละ ๕ ม้า.

ใน อภิษาน ท้ายเรื่อง ศกุนตลา พระราช นิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีว่า ตาม เรื่องราวใน หนังสือ พจนานุกรม โดย มากกว่า พระจันทร์ เป็น โอรส พระอัคิรุณีกับ นาง อนุสุยา และ หิวศ์ ก็ กล่าว เช่นกัน พระจันทร์ ได้ บุตรี พระทักษะ เป็น ชายา ๒๗ องค์ (คือ นักษัตร ทั้ง ๒๗) แต่ พระจันทร์ มีความ ถิ่นเคียง รัก นาง โรหิตี มาก กว่า ผู้อื่น นาง อื่น ๆ พา กันไป พ้อง พระทักษะ พระทักษะ ไป ว่า กล่าว ก็ไม่ มี ผิด อันใด พระฤๅษี มีความ

โกธร จึง แข่งให้ พระจันทร์ เป็น หมัน และให้ เป็น ฝน ท้อง ด้วย แต่ พวก บุตรี ช่วยกัน
 วิงวอน ขอโทษ พระทักษะ จึงผ่อนผันว่า โรคนี้ให้ เป็นแค่พัก ๆ เพราะฉะนั้น พระจันทร์
 จึงไม่ คง เต็ม ดวง อยู่ อย่าง พระอาทิตย์ แต่มี เวลา ชุบ ดง และ กลับ เต็ม ขึ้น อีก เสมอ ๆ ไป.

ครั้งหนึ่งพระอินทร์ให้มีความกำเริบมากไปพานางดารามุขเป็น ชายาของพระพหูหัสบดีไป
 เมื่อ พระพหูหัสบดี ขอ ดี ๆ ให้คืน ก็ไม่ พัง พระพรหมว่า ก่ด่า ก็ไม่ เชื่อ จนเกิด เป็นเหตุ
 ให้วิวาท กันใหญ่ จนถึง รบ กัน พระศุกร ซึ่งไม่ ชอบ กับ พระพหูหัสบดี มาก ก่อน แล้วยื่น เข้า
 ข้าง พระจันทร์ และ บรรดา ทานพทศย์ และ อสูร อื่น ๆ ซึ่ง เป็น คิษย์ พระศุกร ก็ เข้า ข้าง
 พระจันทร์ พระอินทร์ และ เทวดา อื่น ๆ เข้า ข้าง พระพหูหัสบดี ผู้ เป็น อาจารย์ (พระ
 พหูหัสบดี และ พระศุกร เป็น ฤษี ทั้ง คู่) การ เทวาท สงคราม ครั้ง นั้น ว่า เลี้ยง สะเทือน
 ไปทั่ว ไตรภพ พระอิศวร (คือ พระศิวะ ซึ่ง อยู่ข้าง พระพหูหัสบดี) ได้เอาครุ พัน พระจันทร์
 ชาติ กต่าง คดี พระจันทร์ จึงได้ นามว่า “ ภคินาตม ” ในที่สุด พระพรหม ได้ห้ามการ สงคราม
 และบังคับให้ พระจันทร์ ส่ง นาง ดารา คินแก่ พระพหูหัสบดี นาง ดารา นั้น มีบุตรี คิดต้องไป คน
 หนึ่ง ซึ่ง ในที่สุด นาง จึงรับ ว่า เป็นลูก พระจันทร์ กุมาร นี้ ได้ นามว่า “ พระพุช ” และ เป็น
 ประถม ชนก แห่ง จันทรวงค์ (คือ วงศ์ ของ พระฤษณ) ส่วน พระจันทร์ นั้นถูก ห้ามมิให้ ไป
 ใน ที่ชุมนุม เทวดา อีก พระจันทร์ ไป วิง วอน พระอิศวร ๆ เอา พระจันทร์ ทำ เป็น ปืน เข้าไป
 ใน ที่ชุมนุม จึง เข้าไป ได้.

นาม และ พระ ฉายา พระจันทร์ มี อยู่ มาก เช่น อินทุ ศศิ — ตาย เหมือน กระจ่าง
 ศศิธร — ทรง ใจ ซึ่ง กระจ่าง นิศากร รัชนีกร รัชนีภฤต — ผู้สร้าง กดาง คัน คีตมารจี —
 มีแสง เย็น สีดางศุ — มีแสง ขาว ศิวเศขร — ปืน พระศิวะ เสวตวาจี — มีม้าขาว
 เทียม เป็น พาหนะ ๑ ๓ ๑ เป็นต้น.

รูปที่ ๓๒

มัตสยาคตาร

มัตสยาคตาร คือ องค์ อคตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อคตาร ลง มา
 เป็น ปลา ใน ปาง ที่ ๓ แห่ง กฤตยยุค เพื่อปราบ หัยครีพ อสูร ผู้มี ฤทธิ ดัก พระเวท ที่
 หลั่งไหล ออกจาก โอรุ ของ พระ พรหม ใน ขณะ บรรทม หลับ แล้ว แย่ง พระเวท กลับคืน มา ได้.

(มี เรื่อง พิสดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบปาง ติลิตพระราชนิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระมงกุฎ
 เกตุเจ้าอยู่หัว orton มัตสยาคตาร ปาง ที่ ๓ นั้น แล้ว.)

รูปที่ ๓๓

กุ่มาวตาร

กุ่มาวตาร คือ องค์ ขวตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ ขวตาร ลงมา เป็น เต่า ใน ปาง ที่ ๒ แห่ง กฤตยูก เพื่อ รับรอง ภูเขา ให้ ทวยเทพ กวนเกษียรสมุทร ทำน้ำ อมฤต คัมภีร์ คนมี กาลัง วิงชา ปราบปราม พวก อสูร ให้ แพ้ พิณาตไปได้ เพราะ ก่อนนั้น คราว หนึ่ง ทวยเทพ ต้อง ช้อน ฤกษ์ ช้อน กาลัง ไป ด้วย คำสาป ของ พระศุภवासุมณี จึง กระทำ ให้ พวก อสูร ก่อนการ กำเวบ รังแก ให้ ได้ รับความ เดือดร้อน มาก

(มี เรื่อง พิศดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบปาง ตีพิมพ์ พระราชานิพนธ์" พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน กุ่มาวตาร ปาง ที่ ๒ นั้นแล้ว)

รูปที่ ๓๔

วราหาวตาร

วราหาวตาร คือ องค์อวตารของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวตาร ลงมา
 เป็น หมู ในปาง ที่ ๓ แห่ง กฤตยยุค เพื่อ กู้ โลกขึ้น จาก มหาสมุทร
 (มีเรื่อง พิสดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบ ปาง ตีติต พระราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน วราหาวตาร ปาง ที่ ๓ นั้น แล้ว)

รูปที่ ๓๕

นรสิงหาอวตาร

นรสิงหาอวตาร คือ องค์อวตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ ออวตาร ลง มาเป็น นรสิงห์ (ครึ่งคนครึ่งสิงห์) ในปางที่ ๔ แห่ง กฤตยะยุค เพื่อปราบ ชุนยักษะชื่อ หิรัณยกศิปุ ซึ่งได้ ทำ ความ ทุกษณ์ ให้แก่ ทวยเทพ.

(มี เรื่อง พิสดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สัมปต ปาณ ดิลกิต พระ ราชนิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน นรสิงหาอวตาร ปาง ที่ ๔ นั้น แล้ว.)

รูปที่ ๓๖

วามนาวตาร

วามนาวตาร คือ องค์อวดตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวดตาร ลงมา
เป็น พรหมณ์ เดียว ชื่อ วามน ในปาง ที่ ๕ แห่งไตรคาयัค เพื่อปราบ ชุณย์กษัตริย์พดี ที่ทำกรรม
ทุกชั่วอันให้แก่ ทวยเทพ แล้ว ชับลงไป เดียวยัง บาดาล

(มีเรื่อง พิสดารในหนังสือ นารายณ์ สิบปาง ถิติศพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน วามนาวตาร ปาง ที่ ๕ นั้น แล้ว)

รูปที่ ๓๗

ปรศุรามาวตาร

ปรศุรามาวตาร คือ องค์ อวตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวตาร ลงมา เป็น พราหมณ์ ชื่อ ขวาน ชื่อ ราม ในปาง ที่ ๖ แห่ง ไตรดายุค เพื่อปราบ อรชุน กษัตริย์ ผู้ ปราศจาก ขรรณ เทียด ทำร้าย ช่มเหง มิได้ ยำเกรง ต่อ พราหมณ์

(มีเรื่อง พิสดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบปาง ดิถีต พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนปรศุรามาวตาร ปาง ที่ ๖ นั้น แล้ว)

รูปที่ ๓๘

รามจันทราวตาร

รามจันทราวตาร คือ องค์ อวตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวตาร
 ลง มา เป็น พระ ราม จันทร กษัตริ์ ตรีภุวงศ์ ใน ปาง ที่ ๗ แห่ง ทวาปรยุค เพื่อ ปราบ ทศกัณฐ์ และ
 เสด็จ อสูร ผู้ เป็น บริวาร.

(มี เรื่อง พิศดาร ใน หนังสือ นารายณ์สิบ ปาง ถิลิต พระราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จ
 พระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว ตอน รามจันทราวตาร ปาง ที่ ๗ นั้น แล้ว)

พระรามจันทร์ กับ สตีตา

พระรามจันทร์ คือ องค์ฮอดตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ในปางที่ ๑ แห่ง ทวาปรยุค (รามจันทร์ฮอดตาร) เพื่อทำการปราบปรามท้าวจาพณาสูร (ทศกัณฐ์) กับ รากษส ผู้ทำ ความลำบาก ยากเข็ญให้แก่ โลก.

ส่วน สตีตา ก็คือ องค์ฮอดตาร ของ พระลักษมี ซึ่งได้ โดย เด็ดจ พระ ฮอดตาร ลงมา เป็น คู่ครอง ของ พระรามจันทร์ และ เป็นผู้ ช่วยเหลือใน เทวบริหารกิจ ของ พระ นารายณ์ น ด้วย.

(มีเรื่อง พิสดารใน หนังสือ นารายณ์สิบปาง ถิลิต พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน รามจันทร์ฮอดตาร ปาง ที่ ๑ นั้น แล้ว)

รูปที่ ๔๐

รูปที่ ๔๑

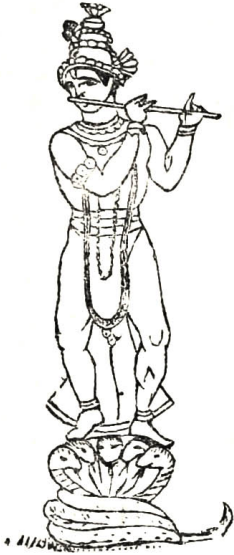

กฤษณาวตาร

กฤษณาวตาร คือ องค์อวตาร ของพระวิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวตาร ลง มา เป็น ท้าว กฤษณเกษัตร์ จันทวงศ์ ใน ปางที่ ๘ แห่ง ทวาปรยุค เพื่อปราบ อสูร ชื่อ พญาหงส์ และ อสูร อื่น ๆ ผู้ดู หมิ่นไม่ เคารพ ทวย เทพ เฝ้าแต่ กด ขี้ ทวย ราชฎร และ วังแกผู้ มี คีต.

(มี เรื่อง พิสดาร ใน หนังสือ นารายณ์สิบ ปาง ถิตติค พระ ราช นิพนธ์ พระ บาท สมเด็จ พระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน กฤษณาวตาร ปางที่ ๘ นั้น แล้ว)

รูปที่ ๔๒

รูปที่ ๔๓

พระกฤษณ

พระกฤษณ มีตำนานปรากฏใน อภิชาน ท้ายเรื่อง ศกุนตลา พระราชินีพันธุ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังต่อไปนี้ :-

“พระกฤษณ (กฤษณ) — แปลศัพท์ว่า “ดำ” เป็นนามเรียกคนหลายคน และที่ว่าเป็น อสูร ก็มี อันมาก แต่ผู้ที่มีชื่อเสียง เป็นที่นับถือมากที่สุดของ ชาวมัธยมประเทศ คือ พระกฤษณาทพ ซึ่งนับถือกันว่าเป็น นารายณ์ อวตารปางที่ ๘ หรือว่าเป็น คิ้วพระนารายณ์เองลงมา สถิตในมนุษย์โลกชั่วคราวหนึ่งด้วยซ้ำ พระกฤษณนี้คือที่ไทย ๆ เรา รู้จักกันอยู่แล้วในเรื่อง พระอนิรุทธ์ (อนรุท) คือ เป็น บัญพระ อนิรุทธ์ เรียก ว่า ท้าว บรมจักรกฤษณ”

“พระกฤษณ เป็น กษัตริย์เกิดใน สกุล ยาทพ อัน เป็น ธาธา แห่ง จันทรวงศ์ ดับธิดา โสहित จากท้าว ยชาติราช ดงทาง พระยทุ พระบิดา พระกฤษณ คือ พระวสุเทพ ไอรธ ท้าว สุรราช ผู้ครอง นครมฤกา พระมารดา พระกฤษณ คือ นาง เทวกี บุตรี พระเทวกผู้เป็น

โอรส ท้าว อสุระเสน ผู้ครอง นคร มลลารา ภาย หลัง ท้าว ศูรวราช นั้น ใน เมื่อ ก่อนนี้ จะกำเนิด
 นั้น พญา กงส์ (กัส) ได้ เป็น ขบถ ถอด ท้าว อสุระเสน ผู้ เป็น ราชนิก จาก ราชสมบัติ แล้ว
 ขึ้น ทรง ราชย์ เอง มี โหร ทำ นาย ว่า จะมี ผู้ พิเศษ มา เกิด ใน ครรภ์ นาง เทวกี (ผู้ เป็น หาดาน
 ลูก ของ อนุชา พญา กงส์) พญา กงส์ จึง ให้ จับ พระ วสุเทพ กับ นาง เทวกี ขัง ไว้ และ เมื่อ
 มี ลูก ก็ จับ ทารก ข่า เลี้ยง ทุก ครั้ง แต่ ทำ เช่น นี้ ได้ ๖ ครั้ง ครั้น เมื่อ นาง เทวกี ทรง ครรภ์
 ครั้งที่ ๗ เทวดา จึง ย้าย กุมาร ไป เข้า ครรภ์ นาง โรหิณี ผู้ เป็น มเหสี ชำย ของ พระ วสุเทพ จึง
 ไป คดอด จาก ครรภ์ นาง โรหิณี กุมาร นี้ ได้ นาม ว่า พระ พดราม หรือ พดเทพ นาง เทวกี
 ทรง คดอด อีก เป็น ครั้งที่ ๘ จึง ประสูติ พระ กฤษณ มี สี กาย ดำ มี ขน ที่ ออก อัน ต่อ ด้วย
 มหา บุรุษ ลักษณะ พระ วสุเทพ จึง พา พระ กฤษณ กุมาร นี้ หั้น ข้าม แม่น้ำ ยม มา ไป ฝาก ไว้ แก่
 นาย โคบาล ชื่อ นันทะ กับ นาง ยโสธา ขอ แลก เขา ลูก ของ นาง ยโสธา ไป แทน แต่ พญา กงส์
 ทราบ ว่า เปลี่ยน ตัว กัน แล้ว จึง ให้ ราชบุรุษ จับ บรรดา กุมาร ที่ เกิด ใหม่ ข่า ให้ หมด นันทะ
 โคบาล กับ นาง ยโสธา จึง พา พระ กฤษณ พระ พดเทพ และ นาง โรหิณี พร้อม ด้วย พรหมพอก
 อพยพ หั้น จาก ริม นคร มลลารา นั้น ไป ตั้ง อยู่ ที่ ตำบล โคกภูด ก่อน แล้ว อพยพ ต่อ ไป อีก ไป
 ตั้ง อยู่ ตำบล พญานาฬ ”

“ ณ ที่ นี้ พระ กฤษณ และ พระ พดเทพ ก็ ได้ จำ เรือน อยู่ ใน หมู่ โคบาล พระ กฤษณ ชอบ
 เกี้ยว เล่น อยู่ กับ พวก โคบาล เป็น อัน มาก ใน สมัย นี้ ที่ กล่าว ว่า พระ กฤษณ ได้ คิด จัด การ
 ตั้ง กัด ขน ใน หมู่ นาง เลียง โค และได้ คิด ระ บำ ชิน ชนิด หนึ่ง ซึ่ง เรียก ว่า “ มณฑล นาฏย ”
 (มณฑล นาฏย) หรือ “ ราช มณฑล ” (ซึ่ง ตาม ชื่อ น่า จะ เป็น ราช ตม) ได้ นาง โคบาล เป็น
 ชายา เป็น อัน มาก แต่ ตัว ไป รด ซึ่ง ดำ รั บ รั กู้ กัน นี้ คือ นาง ราชา ใน ชั้น หลัง ๆ ชาว
 มัชฌิม ประเทศ บาง คณะ จึง บูชา พระ กฤษณ และ นาง ราชา พร้อม กัน และ เมื่อ บูชา มัก
 เล่น ตกร เรื่อง หนึ่ง เรียก นาม ว่า คัด โควินท์ พระ กฤษณ เป็น หัว หน้า ของ พวก เลียง โค และ
 ได้ อนุเคราะห์ ครอบ รั บ พวก เหล่า นี้ จึง ได้ นาม ว่า พระ โควินท์ หรือ พระ โคบาล ครั้ง หนึ่ง
 ได้ ช่วย พวก โคบาล ให้ พ้น จาก อันตราย ด้วย ห่า ฝน และ สาย ฟ้า โดย ยก ภูเขา อัน หนึ่ง ชื่อ

โคจรรชนะคร ชน ชุกกันเป็นร่วม จึงได้นำมาว่าโคจรรชนร การ ที่ทำเช่น นั้นนับว่าชำนะพระอินทร์ เพราะ พระอินทร์ปรารถนา จะ ทำร้าย พวกโคบาด ก็ไม่สำเร็จ จึงได้ชื่อ ว่า อุเปนทร — ตี กว่า พระอินทร์ ในระหว่าง นี้ได้ ดำแดง อิทธิปาติหาร อีก มากมาย จะเล่า ก็ ยืด ยาว เกินไป ฝ่าย พญาางส์ นั้นก็ พยายาม โดย อาการ ต่าง ๆ เป็น หลาย ครั้ง ที่ จะ ฆตัญ พระ กฤษณ แต่ หา สำเร็จไม่ ใน ที่ สุดให้ เชิญ เข้าไป เล่น สรรพ พิพา ใน นคร มถุรา แต่ พญาางส์ ได้ ตั้ง คน มวย ปล้ำ ตัว สำคัญไว้ ให้ ชำ พระกฤษณ ให้ จึงได้ แต่ พระกฤษณ กลับ ชำ คน มวย นั้น แล้ว เดยชำ พญาางส์ ตายส่งค่าทำนาย และยก พระอนุครเด็น ชนทรงราชย ตาม เดิม (ขอ เชิญท่านผู้ อ่าน เทียบ เรื่อง นี้กับ เรื่อง “พญาางส์ พญาพาน” ใน พงษาวดาร เหนือ)”

“ ต่อ นี้ไป มีศึก มาติด กรุงมถุรา เพราะ ท้าวชราดันธ์ ราชาคอง มครราชฎร์ เป็น พระบิดาแห่ง มเหษีพญาางส์ ยกทัพมา เพื่อ แก่ แค้น ใน การ ที่ พระกฤษณได้ ชำ พญาางส์ ท้าวชราดันธ์ ได้ยก มา ถึง ๑๘ ครั้ง ทัก เขา นคร มถุราไม่ได้ จึง อยู่ แต่ พระ กฤษณ เห็น ว่า จะ รักษา เมือง มถุรา ต่อไป เป็น การ ลำบาก จึง อุพพ พวก ยาทพ กษัตร์ และไพร่ บ้าน พลเมือง ชาว สุธงเด็น นั้น ไปสร้าง เมือง ชนใหม่ ที่ริม ผัง ทะเล ในแคว้น แคว้นประเทศ ที่ เรียกว่า กุชชระ (เดี๋ยว นี้เรียก ว่า “คุชราต” อังกฤษเรียกว่า Gujerat) ให้ นามนคร ใหม่ นี้ ว่า ทวารกา หรือ ทวาราวดี ”

“ เมื่อไป อยู่ นคร ทวารกา นั้นแล้ว พระ กฤษณก็ได้ กระทำ การ รบพุ่ง อีก หลายครั้ง เช่น ครั้ง หนึ่งพระ อนิรุทธุ์ ผู้ เป็น นัดดา พระ กฤษณได้ ไป ตอบ ตัก กับ นาง อุษา บุตรี พญาพาน ผู้ เป็นอนุครราช คอง โสณิครปุระ พญาพาน จับ พระอนุรุทธุ์มัดไว้ ยอด ปราสาท พระกฤษณ จึงไป ช่วยแก้ หลาน พร้อมด้วย พระพลเทพ และ พระ ประทุมณี (ผู้ เป็นพระบิดา พระอนิรุทธุ์) พญาพาน ชนไปเชิญ พระอิศวรกับพระอินทรกุมาร มาช่วยรบ ก็สู้ พระกฤษณไม่ได้ พญาพาน ถูกศร ขน ขาดไป ๘๘๘ แขน พระอิศวร ขอโทษไว้ พระกฤษณ จึง ยอมไว้ชีวิต แต่ นอกจาก นั้น พระกฤษณได้ รบ อีก หลาย รวย รบ ทั้ง ยก ทั้ง มนุษย์ มาก มาก เกิน ที่ จะ เก็บ พรรณณา มาใน ที่ น ”

พระ กฤษณ เป็น มคร ชอบ พอ ดนิก ดันม กับ พวก กษัตริ์ ปาณฑพ คือ ถูกทำวปาณฑพ ซึ่ง ทำ สงคราม กับ พวกกษัตริ์ โกรพ มี เรื่อง ราว เต่า ใจ พิสดาร ใน หนังสือ มหาภารต ที่ ชอบ กัน กับ กษัตริ์ พวก นี้ เพราะ นาง กุนตี ผู้ เป็น แม่ พระ ยุธิษเฐียร พระ ภิรม เเด็น แด พระอรชุน นั้น เป็น น้อง สาว พระวสุเทพ จึง เป็น อา พระกฤษณ พระ กฤษณ มี กิจการ เกี่ยว ข้อง กับ พวก กษัตริ์ ปาณฑพ นั้น เป็น อันมาก ดัง มี ข้อ ความ พิสดาร อยู่ใน หนังสือ มหาภารต ใน ที่ สุด เมื่อ พวก โกรพ กับ ปาณฑพ เกิดรบ กัน ขึ้น แล้ว พระ กฤษณ ไม่ ยอม เข้า ข้าง ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด แต่ ได้ ไป เป็น สารดี ของ พระ อรชุน ใน สนามรบ จึง ได้ นาม ว่า ปรระเศสารดี (พระอรชุน มี นาม ว่า “ ปรระเศ ” เพราะ เป็น ลูก นาง ปฤธา หรือ กุนตี) ใน เมื่อ ก่อน จะ ทำ สงคราม กัน นั้น ใน ว่า พระ กฤษณ ได้ อนุศาสน์ พระ อรชุน ใน ธรรมะ ต่าง ๆ ซึ่ง รวบรวม เป็น เรื่อง เรียก ว่า ภาค วัทคิตา และ เมื่อ เสร็จ การ มหาภารต ยุทธ นั้น แล้ว ได้ เข้า ไป ช่วย งาน พิธี อศิวเมธ ของ พระ ยุธิษเฐียร ใน นคร หัสติน ”

“ เมื่อ กลับ จาก พิธี อศิวเมธ แล้ว ไป นคร ทวารกา เห็น ชาว เมือง พากัน เมา สุรา มาก นัก จึง ประกาศ ห้าม การ ดื่ม สุรา แต่ ชาว เมือง ไม่ พอ ใจ จึง มี เหตุ ไม่ สงบ ต่าง ๆ จน พระกฤษณ ต้อง จัดตั้ง การ บวง สรวง ใหญ่ และ อนุญาต ให้ เเด็น นักชดถุขและดื่มสุราก็ วัน หนึ่ง แต่ ใน วัน นั้น เมา มาก เกิน ตั้วกัน ตาย ยุ่ง ใน หมู่ กษัตริ์ ยาทพ พระกฤษณ และ พระ อรชุน ซึ่ง พระกฤษณ เชิญ ให้ ไป ช่วย ว่า กล่าว ใน หมู่ กษัตริ์ ยาทพ ให้ ปรอง ดอง กัน นั้น ช่วย กัน พยายาม ระงับ เหตุ ก็ ทำ สำเร็จ ไม่ พระ พลเทพ หนี พ้น จาก ใน ที่ นั้น ได้ แต่ ก็ ไป ตาย ได้ ตัน ไม้ อัน หนึ่ง พระกฤษณ เอง หนี เข้า ไป ใน ป่า ไป ถูก นายพราน ยิง ตาย ต่อ นั้น ไป อีก ๗ วัน เมือง ทวารกา ก็ จม ทะเล คูนัย ไป ”

“ พระกฤษณ มี เมีย และ ลูก มาก จน นับ ไม่ ถ้วน ที่ นับ ว่า เป็น เมีย และ ลูก สำคัญ คือ (๑) รุกมิณี บุตรี ราชาวิทรภ มี โอรส ด้วย นาง ๓๐ ธิดา ๓ โอรส องค์ ใหญ่ คือ พระประทุมณี ผู้ เป็น พ่อ พระอนิรุทธ์ (๒) สัตยภามา บุตรี ทำว สำนคราชิต สกุนยาทพ มี โอรส ด้วย กัน ๓๐

(๓) ซามพอดดี บุตรี ท้าวซาม พจน ราชานแห่งหมี่ (คือ “ซมพพาน” หรือ “ซามพุดราช” ที่มีชื่ออยู่ในรามเกียรติ์) มีโอรสด้วยกัน ๓ องค์ ชื่อ ศามพะ ส่วน นาง ราชาน ซึ่งกล่าวดังเดี๋ยวนั้น จะเรียกว่า เป็น ซายา หรือ มเหสีไม่ได้ เพราะ นาง มีผัว อยู่ แล้ว เมื่อ รักกับ พระกฤษณ ”

รูปที่ ๔๔

พระกฤษณกุมาร (พระพดกฤษณ)

พระกฤษณกุมาร หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า พระพดกฤษณ นี้ มีเรื่องราวละเอียดอยู่แล้ว ใน ท้ายรูปที่ ๔๒ และรูปที่ ๔๓ แต่ ฉะเพาะรูปข้างบนนี้เป็นรูปใน ตอนที่พระกฤษณยังเป็นทารก ทรงเครื่อง โคมบาด น้อย ๆ หนึ่ง คู่ เข้า ซ้าย ยืน หัด ขวา ออกไป รับ ขนม มา เสวย ใน ระหว่าง เวด้า ที่ ฟ่านัก อยู่กับ นายโคมบาด ชื่อ นันทะ ต่าม และ นาง ยโสธากฤษยา เพราะ พระ วสุเทพ ชนค ของ พระองค์ ได้ พาข้าม แม่น้ำ ยมุนา หลบหนี พญากงส์ ผู้ ปองสังหาร ไป ฝาก ไว้ที่ นน จน เติบโต อยู่ใน สกุนต์ แห่ง นายโคมบาด นั้น.

รูปที่ ๔๕

พุทธาวตาร

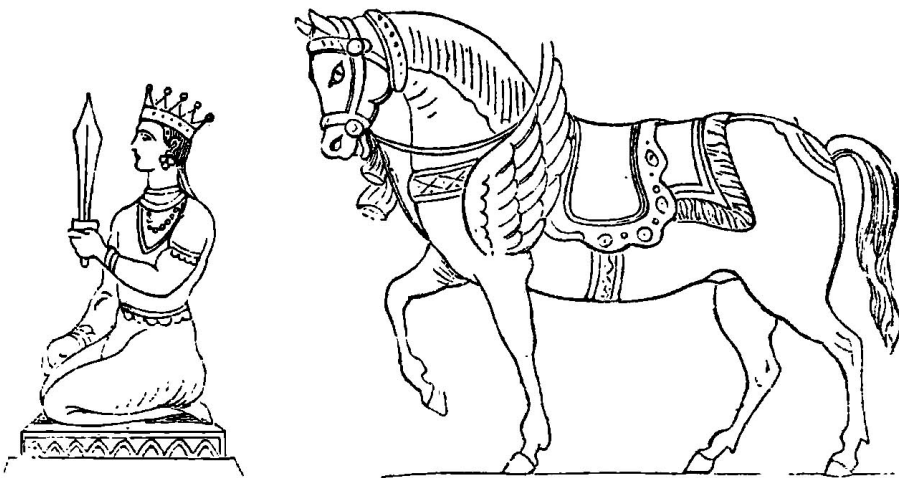
พุทธาวตาร คือ องค์ อวตาร ของ พระ วิษณุ (พระนารายณ์) ที่ได้ อวตาร ลงมา
 เป็น พระ สมัน โคตม พุทธเจ้า ใน ปาง ที่ ๘ แห่ง กติ ยุค เพื่อ ทรง สั่งสอน พระ ชรรณ แก่ พระ
 อรหันต์ และ โปรดสัตว์ ใน โลก.

(มี เรื่อง พิศดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบปาง สถิติต พระ ราช นิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระ
 มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. ตอน พุทธาวตาร ปาง ที่ ๘ นั้น แล้ว)

อวตาร ปางนี้ ปรากฏ ใน คำนำ หนังสือ เรื่องนั้น ดังต่อไปนี้ :-

“ ส่วน การ ที่ พรหมณ์ จัด เขา พระ สมัน โคตม พุทธเจ้า เป็น อวตาร ของ พระ นารายณ์
 นั้น ก็ เพราะ รู้ สัก ว่า ได้ บังเกิด มี ผู้ เต็มใจ ใน พระ พุทธ ศาสนา มากขึ้น จน เหลือ ที่ จะ
 คิด กำจัด ได้ แล้ว จึง เคย ณะสม ณะเส เขาพระพุทเจ้า เป็น อวตาร ของ พระนารายณ์ เดียว เดียว
 แต่ ครั้นว่า จะ รับรอง ว่า คำสั่งสอน ของ พระพุทเจ้า เป็น ของ ที่ ถูกต้อง ก็ ไม่ได้ เพราะ จะ
 ต้อง ดำรงภาพ ว่า คำสั่งสอน ของ พวก พรหมณ์ เอง ผิด จึง ต้องกล่าว แก่ ไปว่า พระนารายณ์
 อวตาร มา เป็น พระพุทเจ้า เพื่อ หลอก ถวง ชน ที่ ชั่วร้าย ออกจาก อสุร เทพย ทาน พ
 ๑ ๓ ๑ เพื่อให้หลง เชื่อ ใน สิ่ง ที่ ผิด แล้ว จะ ได้ ต้อง รับ ผลร้าย แห่ง มิฉนาคิฏฐิกรรมนั้น ”

รูปที่ ๔๖

กัถกยาวตาร

กัถกยาวตาร คือ องค์ อวดตาร ของ พระวิษณุ (พระนารายณ์) ซึ่งจะได้ อวดตารลงมา เป็น พระกัถกใน ปรตาย กัถ ยุค เป็น ปาง ที่ ๓๐ เพื่อ ปราม ผู้ที่ มีใจ เป็น พาดไม่ นับถือ พระ เป็นเจ้า.

(ดู ความ พิศดาร ใน หนังสือ นารายณ์ สิบปาง ดิถีต พระ ราชนิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน กัถกยาวตาร ปาง ที่ ๓๐)

อวดตาร ปางน ปรากฏ ใน คำนำ พระราชนิพนธ์ นั้น ว่า “ส่วน กัถกยาวตาร ปาง ที่ ๓๐ ของ พระนารายณ์ อัน กล่าว ว่า จะ ได้ มี มา ใน ปรตาย กัถ ยุค นั้น ตาม คำ ทำนาย ว่า จะมี รูป เป็น คน ชาย ชีมา ชาย และ จะ เป็น ผู้ บำราบ ปราม ปราม คน ชั่วร้าย ทั้ง หลาย และ จะ บันดาล ให้ มี ศักดิ์ ธรรม ชันใหม่ โดย บริบูรณ์ เหมือน เช่น ใน กฤตยุค รูป ความ ก็ คือ กัถกยาวตาร นั้น เป็น ปกรณ แสดง ความหวัง ใน อนาคต เช่น เดียว กับ พุทธ สำนึกชน บาง หมู่ บาง เหล่า หวัง ได้ พบ พระศรีอารยะเมตไตรย และ พวก กัถ สำนึก ยิว หวัง ได้ พบ เมธัสโยธา ที่ นับ ว่า เป็น ส่วนหนึ่ง แห่ง ธรรมดา มนุษย์ ที่ จำ จะต้อง หวัง ได้ พบ เห็น ความสุข ยิ่ง ไป กว่า ที่ คน ได้ รับ อยู่ แล้ว ”

รูปที่ ๔๗

พญาครุฑ

พญาครุฑ เป็นเทพพาหนะของพระวิษณุ (พระนารายณ์) เป็นเจ้าแห่งนกทั้งหลาย หัว บึก เต็ม และปากเหมือนนกอินทรี ร่างกายขาแขนเหมือนมนุษย์ มีหน้าขาว บึกแดง กายเป็นสี่ท่อน เป็นโอรสพระกศัปป และนางวินตาศิดา พระกษัตริย์ เพราะฉะนั้น จึงมีนามว่า เวนโคย และเป็นศัตรูของอสูรวิษทั้งหลาย เนื่องจากความพยายามอันดีมา แต่ นางวินตาศิดา มารดา ซึ่งได้เกิด อริ ขึ้นกับ นาง กัทธู ผู้ เป็น มเหสี ฝ่ายขวาของ พระกศัปป และเป็น มารดา ของ อสูรวิษ เหล่านั้น

ในมหาภารตะเล่าว่า พระชนก และ ชนนี ของ พญาครุฑ เคยให้ อำนาจ ครุฑ กัดกิน ผู้ ที่ ทำ ความ ชั่วร้าย เสียได้ แต่ ห้าม มิให้ แตะต้อง พราหมณ์ เป็น อันขาด อยู่ มา วันหนึ่ง พญาครุฑ ขึ้นไป กิน พราหมณ์ กับ เมีย พราหมณ์ เข้า แต่ เนื้อ ของ พราหมณ์ นั้น ร้อน เผา คอ จน ทน ไม่ ไหว เลย ต้อง ดำ รอก กัด บั ออก มา ทั้ง ๒ คน จึง หาย ร้อน คอ ไป ได้.

ยังมี เรื่อง ตระเขียด ใน คำนำ หนังสือ นารายณ์ สืบปาง ถิถิต พระราช นิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระ

พระ มงกุฎ เสด็จ เจ้า อยู่หัว ตอน ที่ กล่าว เรื่อง พญา ครุฑ ต่อ ไปว่า ถ้า เหตุ ที่นาง
 วินดา วิวาท กับ นาง กัทรุ มเหสี ฝ่ายขวา ของ พระ กศยป นั้น เนื่อง ด้วย ทายตี่ม้า ที่ เทียมรถ
 พระอาทิตย์ นาง กัทรุ ทาย ชนะ ได้ โดย กต อุบาย นาง วินดา จึง ต้อง ยอม เป็น ทาสี ของ
 นาง กัทรุ พวก นาค ผู้ เป็น ลูก นาง กัทรุ เรียก เอา น้ำ อมฤต เป็น ค่า ตัว นาง วินดา พญา ครุฑ
 จึง ไป ถัก เอา น้ำ อมฤต จาก เทวดา ได้ พระอินทร์ คิด ตาม แย่ง น้ำ อมฤต รับกับ พญา ครุฑ
 ก็ พ่ายแพ้ และ จักร แดก ต้อง รับ ถึง พระวิษณุ เป็น เจ้า เสด็จ มา รับ แต่ แม่ พระวิษณุ
 ก็ รับกับ พญา ครุฑ ให้ แพ้ ไม่ ได้ จึง ตก ลง ทำ ทัณญา ตัมพันธไมตรี ต่อ กัน คือ ใน เวลา
 นั้น พระวิษณุ ยอม ให้ พญา ครุฑ นั้น สูง กว่า แต่ เวลา จะ เติรทาง ต้อง ให้ พระวิษณุ ชั่ง รับ

รูปที่ ๔๘

เศษะ หรือ อนันตะนาคราช

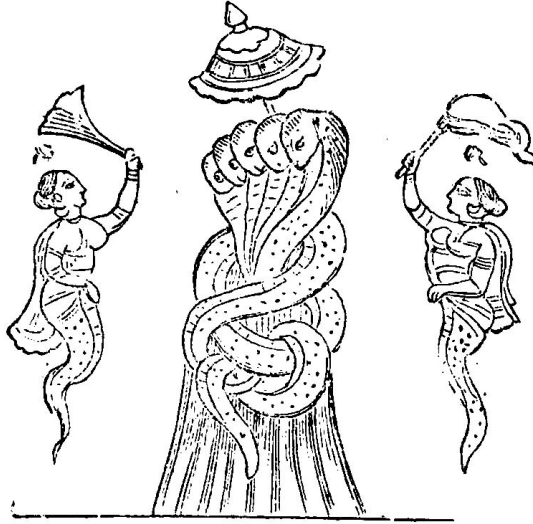
เศษะ หรือ อนันตะนาคราช นี้ คือจอมแห่งนาค ทั้งหลาย และเป็นเจ้าผู้ครอง มาคาล จะพบว่าเป็น พาหนะ ของ พระวิษณุ ด้วย ก็ได้ ด้วย พญานาค คนนี้เป็น บรรดิงก์ ที่ พระวิษณุ (พระนารายณ์) บรรทมใน ระวัง กัลป์ คือ เมื่อ โลก ถูก กระจาย ดัง ว้าง เป่า มี แต่ หน้า กับ พา

ภาพ ข้างบน นี้ แสดงใน ตอนที่ พระวิษณุ (พระนารายณ์) บรรทมหลับ มีดอก บัว ผุด ขึ้น จาก พระนาภี และ พระพรหม ผู้จะได้ สร้าง โลก จุติ อยู่บน ดอก บัว นั้น

ใน คำนำหนังสือ นารายณ์ สืบปางอดีตพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่า “อนันตะนาคราช หรือ ที่ใน ปุราณะ โดยมาก เรียก ว่า เศษะ นาคนี้ ได้ ตาม เด็ดๆ พระนารายณ์ มาบังเกิด ใน มนุษย์ โลก เช่น พระลักษมณ์ ใน ออศาร ปาง ที่ ๗ และ พระพดเทพ ใน ออศาร ปาง ที่ ๘ เป็นต้น อนันตะนาคราช นี้ มี พัน หัว เป็น บรรดิงก์ ที่ พระนารายณ์ บรรทมใน ระวัง กัลป์ โลก ของ เรา นี้ ว้าง อยู่บน หัว อนันตะนาคราช ฉะนั้น เมื่อใด

นาคัน กระจก แผ่นดิน จึงไหว ๆ ๓ ๆ นาคตัวนั้น เป็น เชือก ที่ เทวดา ใช้ เมื่อ กวน เกษัยรตมฤทรา ใน
 เรื่อง กุรมาวตาร (ปางที่ ๒) ไฟ ที่ นาคัน พ่นออกมา เป็น ไฟบรรลัยกัลป์ ที่ต่าง โลก เมื่อ สิ้น กัลป์
 พญานาคคนนั้น อีก นัยหนึ่ง ว่า เป็น คนเดียวกับ พญาวาสุกรี ผู้เป็นใหญ่ เห็นอนาค ทั้งหลาย ใน บาดาด
 ปราณะบาง คัมภีร์ ว่า อนันตะนาคราช นี้ เป็น โอรสใหญ่ ของ พระ กศยป ประชา บดี กับ นางกัทรุ
 ฉะนั้น เป็น พี่ชองรวม บิดากับ พญาครุฑ การ ที่ พระวิษณุ เขาผู้เป็นอริ กันมาใช้ ได้ ทั้ง ๒ คน
 นับว่า เป็น พยาน แห่ง อานุกำพ ของ พระเป็นเจ้า องค์ นั้น ”

รูปที่ ๔๕

นาคนี้

นาคนี้ คือ นางนาคกายท่อน บนเป็น สตรี ท่อนล่าง เป็นงู ในสมัยปุราณะ ถือกันว่า นาค มี เศษะ หรือ อนันตะนาคราช ซึ่งเป็น บรรดงักที่ บรรทม ของ พระวิษณุ คนหนึ่ง พระยาवासูกิ ก็เป็น เมื่อกะเซ ในการ กวนเกษียรสมุทรใน กุรมาวตาร ปางที่ ๒ (จะเป็น คนเดียวกับ เศษะ หรือ อนันตะนาคราช หรือ ต่าง กันก็ได้) คนหนึ่ง กับ กาดิยานาคราช ซึ่งพระกฤษณะสังหาร เสียใน สระใหญ่ แห่ง ยุมนา แคว้น บำ วรินทร์วัน อีกคนหนึ่ง นี้ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นบริวาร ชั้นรอง ๆ ของ ทวยเทพ จึงได้ มี พิธี บวงสรวง บูชากัน เป็นการใหญ่โต และเป็นงานประจำ ปี ทุก ๆ ปี ชื่อว่า พิธี นาคบ้นัญจมิ.

รูปที่ ๕๐

ท้าวราพณาสูร (ทศกัณฐ์)

ท้าวราพณาสูร (ทศกัณฐ์) เป็นราชาแห่ง รากษส และผู้ครองกรุงดังกา เป็น
 โอรสวิศวัต กำเนิดด้วยนาง นิกขา ชิดา รากษส ชื่อ สุมาลี มี สิบเคี้ยว สิบกร ตาแดง
 คุงู ตี ทองแดง พันชาราว พระจันทร์ ที่ พัง ขึ้น ร่างกายใหญ่ โต และ สูงเยียม เทียม ภูเขา
 มี ก่าดัง อังชา จน อาจ ทำ มหา สุมุทรี ให้ บัน บวน และ อาจ ทำตาย ภูเขา อัน มี หิม่า ให้ หัก พัง
 พินาศ ลง อย่าง งดงาม กิริยา ทำทาง ส้ม เป็น ขัตติยราช แต่ ร่างกาย เต็ม ไป ด้วย รอย
 บาดแผล ที่ ต้อง คม ศัสตรา ของ ทวยเทพ มี สายฟ้า และ งา ไชราพต ของ พระอินทร์ จักร
 ของ พระวิษณุ เป็นต้น ถึง แม้ กระนั้น ท้าว ราพณาสูร ก็ ยัง เผ่า รั้ง แก่ บรรดา ทวยเทพ อยู่
 เนื่อง ๆ จน พระ นารายณ์ ต้อง ออตัว ลงมาปราบ ตั้ง มี เรื่อง รวด ละเอียด แล้ว ใน เรื่อง
 นารายณ์ สิบปาง ถิลิต พระราชนิพนธ์ พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอน ราม
 จันทราวตาร ปาง ที่ ๗.

รูปที่ ๕๑

หนุมาน

หนุมาน มีกำเนิด เป็นเทพ มีอำนาจยิ่งกว่า มนุษย์ ทั้งหลาย เป็นโอรส พระปถวี (ตาม) เกิด แต่ นาง อัมชันนา ซึ่ง เป็น เมีย ฉวนร ชื่อ เกสรี หนุมาน เป็น หัวหน้า ฉวนร ผู้ มี ศักดิ์ และ เป็น ทหารเอก ของ พระราม ใน เรื่อง รามายณ มี ร่างกาย สูงใหญ่ มี หิมา ประคอง ภูเขา ฝัก ไม้ เนื้อ นวด ตะออง ประคอง ทองคำ กำบัง คว้าง หน้าแดง สด ใส รวากับ ทับทิม หาง ยาว เหลือ จะ คณนา เสียง คำรณ ประคอง พ้าวร้อง เหาะ เเหิร เเหิร อากาศ ได้ รวดเร็ว จน น้ำ ใน มหาสมุทร นั้น ล่ะเทือน เป็น ลูกคลื่น.

นอกจากนี้ หนุมาน ยัง เป็น ผู้ วิชา ใน ทาง บำบัดโรค เป็น นัก ไวยากรณ์ และ เชี่ยว ชาญ ใน คำศัพท์ ต่าง ๆ เช่น อักษรศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น (ดู เรื่องราว ของ หนุมาน ใน พระราชนิพนธ์ บ่อเกิด แห่ง รามเกียรติ์)

รูปที่ ๕๒

นางอัปสร

อัปสร แปลตามศัพท์ว่า “ผู้กระตือรือร้น” คือ เป็น นาง เจ้าจำพวกหนึ่ง ซึ่งมีรูปร่างเป็นที่น่าพึงใจ และช่าง ยั่วยวน แต่ความประพฤติไม่สู้จะเป็นอย่างสตรีที่ดีกาพนัก และช่าง มารยา จำแดง แปรดัง คิวได้หลาย อย่าง ไม่รู้จักรักใคร่ได้ยัง ยืน มีเสน่ห์ทำให้ชายหลง จนใน พระ อถรรพเวท ต้อง มี มนต์ หรือ อถรรพไว้กัน หรือ แก่เสน่ห์ของ อัปสร

ใน รามายณ กล่าว กำเนิดว่า เมื่อ ทวยเทพ ถอน เกษียร สัมพร เพื่อ ทำ น้า อมฤตนั้น ก่อนที่จะได้นำ อมฤตขึ้นมา มีอื่น ๆ ขึ้นมา ก่อน หลาย อย่าง อย่างหนึ่งคือ อัปสร ซึ่ง ผุค ขึ้น มา นับ ด้วย หมื่น แสน ล้านเป็น หญิง ที่มีรูปร่างมา ๆ และ ประดับด้วย เครื่อง สนิม พิมพาภรณ์ อย่างงาม แต่ทั้ง เทวดา และ อสูรไม่รับไป เป็น คู่ครอง เพราะ ฉะนั้น พวก อัปสร ก็เลย ตก อยู่ เป็น ของ กลาง จึงได้ นามว่า “สุรางคณา” —เมื่อย เทวดา ทั่วไป และ “สุมทาทมชา” — สตรี ผู้ เต็ม ไปด้วย ความ มัว เม่า หรือ ใน ความ เพลิดเพลิน.

(เก็บ ขึ้น จาก อภิธานห้ายเรื่อง ศกุนตลา พระราชนิพนธ์ พระบาท สัมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

นางอัปสรเหล่านี้ใน กาศ์ชั้นที่มี บท โคลง พรรณนาว่า มีจำนวน มาก มาย ถึง ๓๕ ล้านต่าง ๆ ณะกัน แต่ที่เป็น ตัว สำคัญมี เพียง ๓,๐๕๐ นาง เท่านั้น

